

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

19300/I/2011/1407146795

MACEDÓNSKO NA CESTE DO EÚ

Diplomová práca

2011

Bc. Adriana Moserová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

MACEDÓNSKO NA CESTE DO EÚ

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomacia

Študijný odbor: 6221 8 00 – Medzinárodné ekonomické vzťahy

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného práva

Školiteľ: JUDr. Lucia Hurná, PhD.

Bratislava 2011

Bc. Adriana Moserová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum: 29.4.2011

.....
(podpis študenta)

ABSTRAKT

MOSEROVÁ, Adriana: *Macedónsko na ceste do EÚ*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov, Katedra medzinárodného práva. – Vedúci záverečnej práce: JUDr. Lucia Hurná, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2011, 65 s.

Cieľom záverečnej práce bolo priblížiť predovšetkým priebeh doterajšej snahy Macedónska stať sa členom EÚ, identifikovať hlavné prekážky, ktoré brdžia integračný proces krajiny ako aj analyzovať jej európsku perspektívu. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 4 tabuľky a 1 prílohu. Prvá kapitola je venovaná všeobecnej charakteristike republiky Macedónsko, popisu historického pozadia krajiny a jej ekonomickej situácie. V ďalšej časti sa charakterizujú dôvody, prečo je v záujme Macedónska i EÚ integrácia krajiny do EÚ, ďalej kapitola popisuje priebeh doterajšieho prístupového procesu a tiež čerpanie prostriedkov predvstupovej finančnej pomoci zo strany Macedónska. Záverečná kapitola sa zaoberá analýzou hlavných prekážok, ktoré krajine bránia urobiť ďalší krok vpred v prístupovom procese ako aj identifikáciou hlavných výziev pre krajinu z hľadiska potenciálneho vstupu do EÚ. Výsledkom riešenia danej problematiky je konštatovanie, že európska perspektíva Macedónska jednoznačne existuje, ale ak sa chce krajina posunúť vpred na svojej ceste do EÚ, musí predovšetkým vyriešiť svoju nestabilnú vnútropolitickú situáciu a spor o názov s Gréckom.

Kľúčové slová:

Macedónsko, Európska únia, prístupový proces, spor o názov

ABSTRACT

MOSEROVÁ, Adriana: *Macedonia on the way to the EU*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations, Department of International Law. – Thesis supervisor: JUDr. Lucia Hurná, PhD. – Bratislava: FIR UE, 2011, 65 p.

The aim of the thesis was above all to describe the overall process of Macedonia's effort to become a member of the EU up to now, to identify main obstacles which hinder the integration process of the country as well as to analyse its European perspective. The thesis is divided into three chapters. It includes 4 tables and 1 appendix. The first chapter is dedicated to the general characteristics of the Republic of Macedonia, to the description of its historical background and its economic situation.

In the next part of the thesis there is characteristics of reasons why Macedonia as well as the EU are interested in the country's entry to the EU. The chapter also describes the course of the integration process up to now and also Macedonia's drawing of pre-accession assistance funds.

The final chapter deals with the analysis of main obstacles, which prevent the country from making the next step forward in the accession process, as well as with the identification of major challenges for the country in terms of its potential entry to the EU.

The result of dealing with the given issues is a claim that the European perspective of Macedonia definitely exists, but if the country really aims to step forward on its way to the EU it must above all resolve its unstable political situation and the name dispute with Greece.

Key words:

Macedonia, European Union, accession process, name dispute

O B S A H

Úvod.....	7
1 Charakteristika Macedónska.....	9
1.1 Všeobecná charakteristika krajiny.....	9
1.2 História Macedónska a jeho súčasný vývoj.....	10
1.3 Ekonomika Macedónska.....	14
2 Vzťahy Macedónska a EÚ.....	17
2.1 Dôvody záujmu Macedónska vstúpiť do EÚ a naopak.....	18
2.2 Doterajší prístupový proces Macedónska do EÚ.....	20
2.2.1 Stabilizačná a asociačná dohoda.....	20
2.2.2 Dočasná dohoda o obchode a záležitostiach súvisiacich s obchodom.....	21
2.2.3 Stanovisko Komisie k žiadosti Macedónska o členstvo v EÚ.....	22
2.2.3.1 Plnenie politických kritérií.....	23
2.2.3.2 Plnenie ekonomických kritérií.....	24
2.2.3.3 Schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva.....	24
2.2.4 Vývoj prístupového procesu od získania kandidátskeho statusu.....	25
2.3 Nástroje predvstupovej finančnej pomoci pre Macedónsko.....	33
2.3.1 CARDS.....	34
2.3.2 IPA.....	35
3 Hlavné prekážky vstupu a výzvy do budúcnosti.....	40
3.1 Spor Macedónska a Grécka o názov krajiny.....	41
3.1.1 Alternatívy riešenia sporu.....	44
3.2 Medzietnické vzťahy.....	46
3.3 Výzvy Európskeho parlamentu smerom k Macedónsku.....	47
Záver.....	52
Zoznam použitej literatúry.....	54
Prílohy.....	60
Stanovisko Komisie k žiadosti Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko o členstvo v Európskej únii.....	60

Úvod

Ako študentka Fakulty medzinárodných vzťahov mám prirodzene záujem o dianie v medzinárodnom prostredí a osobitne o dianie okolo Európskej únie (EÚ). Ďalšie rozširovanie EÚ predstavuje veľmi dôležitý faktor jej budúceho vývoja vrátane formovania jej postavenia na medzinárodnej politickej scéne. Z pohľadu študenta medzinárodných vzťahov a v neposlednom rade i z pohľadu občana jedného z členských štátov EÚ považujem za potrebné a prínosné sa danou problematikou zaoberať.

Rozširovanie EÚ o ďalšie krajiny prispieva k posilneniu stability, mieru a blahobytu na európskom kontinente. V súčasnosti je v oblasti rozširovania veľmi aktuálnou témou potenciálny vstup krajín Západného Balkánu do Únie. Západný Balkán je s EÚ výrazne kultúrne previazaný a vzhľadom na svoju polohu predstavuje pre EÚ strategické územie. Jednou z krajín Západného Balkánu nazývaného i juhovýchodná Európa, ktoré sa uchádzajú o členstvo v EÚ, je i republika Macedónsko resp. Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, ako je krajina oficiálne označovaná v medzinárodných organizáciach.

Cieľom predmetnej práce je v prvom rade priblížiť situáciu, v ktorej sa nachádza republika Macedónsko vo svojom úsilí stať sa členom EÚ, vyzdvihnúť vykonané reformy a pokrok, ktorý krajina dosiahla na svojej ceste do EÚ, ako aj poukázať na hlavné prekážky, ktoré jej snahe integrovať sa do EÚ bránia. Cieľom práce je tiež hľadať východiská pre potenciálne členstvo krajiny v EÚ a takisto zisťovať, či je začlenenie Macedónska do EÚ v skutočnom záujme krajiny a jej občanov i samotnej Európskej únie.

Prvá kapitola práce je venovaná charakteristike Macedónska, a to z pohľadu základných údajov o krajine, jej historického pozadia i ekonomickej situácie so zreteľom na poskytnutie relevantných informácií, ktoré slúžia ako podklad pre posudzovanie Macedónska z hľadiska EÚ.

Obsahom druhej kapitoly práce je objasnenie dôvodov, prečo je resp. nie je integrácia Macedónska do EÚ v záujme Únie i samotnej krajiny. Ďalej je cieľom kapitoly priblížiť celý doterajší prístupový proces Macedónska do EÚ ako i nástroje predvstupovej finančnej pomoci EÚ, ktoré krajina využíva.

Tretia kapitola sa zaoberá analýzou hlavných prekážok, ktoré Macedónsku stoja v ceste pri jeho úsilí stať sa členom EÚ, ako aj náčrtom hlavných výziev smerom k Macedónsku zo strany Európskeho parlamentu, ktorý je veľkým podporovateľom integrácie krajiny do EÚ.

Pri tvorbe práce som čerpala predovšetkým z oficiálnych dokumentov EÚ, ktoré sú dostupné na internete ako aj z ďalších elektronických zdrojov. Patrili medzi ne rôzne sloveské i medzinárodné portály EÚ, oficiálne stránky inštitúcií EÚ, vládnych orgánov Macedónska, oficiálne stránky slovenských orgánov a inštitúcií zaoberajúcich sa zahraničnou politikou a pod. Čo sa týka knižnej literatúry, k danej problematike je dostupných pomerne málo zdrojov. Knižné zdroje som využívala najmä pri spracovávaní teoretických častí práce. V analytickejších častiach som sa opierala predovšetkým o zdroje dostupné na internete.

Danou problematikou sa podrobne zaoberá EP ako jedna z inštitúcií EÚ a v rámci EP sa na túto oblasť orientujú mnohí jeho poslanci, medzi ktorých patrí napr. i slovenský politik Eduard Kukan, ktorý vo svojich verejných vystúpeniach situáciu Macedónska na ceste do EÚ pravidelne konštruktívne hodnotí.

Pri spracovávaní práce som postupovala systematicky. Hneď po výbere témy som sa začala o danú problematiku aktívnejšie zaujímať, čo sa týka jej súčasného, ale i minulého vývoja, sledovala som tlač i internetové portály zamerané na EÚ. Popritom som preskúmavala, aké knižné zdroje sú k danej problematike v mojom okolí dostupné. Po zistení, že knižných prameňov je pomerne málo, som sa začala sústreďovať na vyhľadávanie elektronických zdrojov. Postupne som zhromažďovala rôzne pramene, najmä rozličné oficiálne dokumenty a relevantné odborné články. Po premyslení približnej štruktúry práce, som ju začala z uvedených zdrojov spracovávať. Na základe analýzy jednotlivých oblastí problematiky pomocou mnohých materiálov, ktoré som v práci využila, som dospela k jednotlivým konštatovaniam a výsledkom práce a k vytvoreniu vlastného názoru na danú problematiku.

1 Charakteristika Macedónska

1.1 Všeobecná charakteristika krajiny

Oficiálny názov: Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko¹

Štátne zriadenie: republika

Forma vlády: parlamentná demokracia

Rozloha: 25 333 km²

Počet obyvateľov: 2 066 270 (2010)

Hustota osídlenia: 82 obyv./km²

Hlavné mesto: Skopje 530 000 tis. obyv. (2010)²

Mena: macedónsky denar MKD

Úradný jazyk: macedónsky (písmo – azbuka). V regiónoch , kde žije viac ako 20% príslušníkov albánskej menšiny sa môže používať ako úradný jazyk aj albánsky jazyk.

Náboženstvo: pravoslávni 66,7%, moslimi 30,1%, katolíci 0,4% a bez vyznania 2,8%.³

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko (FYROM⁴) sa osamostatnila v roku 1991 po rozpade Juhoslávie. Táto vnútrozemská krajina na strednom Balkáne je prevažne hornatá s hlbokými kotlinami a údoliami. ⁵

Dve tretiny obyvateľstva tvoria etnickí Macedónci. V krajine žije početná **albánska menšina**, pre ktorú je príznačné vyvolávanie nepokojov a v roku 2001 sa chopila aj zbraní. Ďalej tu žijú Turci, Rómovia, Srbi a Bosniaci.

Jednokomorový parlament *Sobranie* má 120 členov volených na obdobie štyroch rokov. Prezident má obmedzené právomoci a je volený priamo v ľudovom hlasovaní na päť rokov.

V súčasnosti je prezidentom **Djordje Ivanov**, ktorý bol vo voľbách v roku 2009 kandidátom kontroverznej politickej strany VMRO-DPMNE, hoci nie je členom tejto strany. Predsedom vlády je **Nikola Gruevski**.

¹ Tento názov je používaný medzinárodnými organizáciami a Gréckom

² *Macedónska republika*. [cit.2011-28-01]. Dostupné na internete: < <http://www.euroinfo.gov.sk/redirect-7ec.html> >

³ Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky: *Ekonomicko-finančný materiál – Macedónska republika*. [cit.2011-28-01]. Dostupné na internete: < [http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/\\$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf) >

⁴ anglická skratka názvu -Former Yugoslav Republic of Macedonia

⁵ *Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko*. [cit.2011-14-02]. Dostupné na internete: < http://europa.eu/abc/european_countries/candidate_countries/fyrom/index_sk.htm >

Hlavné politické strany:

- **Vládne:** Vnútoraná macedónska revolučná organizácia – Demokratická strana pre macedónsku národnú jednotu (VMRO-DPMNE), Demokratická únia za integráciu (DUI) – zastupuje Albáncov, Strana za európsku budúcnosť (PEI)
- **Opozičné:** Vnútoraná macedónska revolučná organizácia (VMRO), Demokratická strana Albáncov (DPA), Liberálna strana (LP)

Oficiálny názov krajiny je sporný. Macedónsko je v OSN ako i v iných medzinárodných organizáciách uvedené ako **Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko**.

Toto pomenovanie Macedónska používa aj Grécko, ktoré vedie s touto krajinou dlhoročný spor o jej názov. Atény totiž tvrdia, že názov Macedónska by mohol naznačovať teritoriálne nároky na spomínanú provinciu Macedónia na severe Grécka. Viac ako 100 krajín vrátane USA, Ruska a Kanady však republiku po pokojnom odtrhnutí od bývalej Juhoslávie v roku 1991 uznalo pod jej ústavným názvom **Macedónsko**.

Čo sa týka **členstva v medzinárodných organizáciách**, Macedónsko je členom OSN od roku 1993, členom Rady Európy a OBSE od roku 1995. Od 14. apríla 2003 je Macedónsko plnoprávnym členom Svetovej obchodnej organizácie (WTO). Macedónsko je zakladajúcim členom Paktu stability pre Juhovýchodnú Európu. Vo februári 2006 sa stalo Macedónsko 4. členom CEFTA; pristúpilo tak k Bulharsku, Rumunsku a Chorvátsku.⁶ V roku 2007 však Macedónsko zrušilo dohody o voľnom obchode s Bulharskom a Rumunskom v dôsledku ich vstupu do EÚ.

Od roku 2005 je Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko oficiálne *kandidátom na členstvo v Európskej únii*. Krajina podala žiadosť o členstvo 22. marca 2004, pričom 16. decembra 2005 vydala Európska rada rozhodnutie udeliť jej status kandidátskej krajiny. Stať sa členským štátom EÚ je v súčasnosti základnou prioritou zahraničnej politiky Macedónska.

1.2 História Macedónska a jeho súčasný vývoj

Súčasní obyvatelia Macedónska sú len vzdialene príbuzní s Macedónčanmi z čias Alexandra Veľkého, pokiaľ tu vôbec nejaká príbuznosť bola. Napriek tomu macedónska

⁶ SARIO: *Macedónsko – Všeobecná informácia*. [cit.2011-30-01]. Dostupné na internete: <
http://sario.elet.sk/swift_data/source/dokumenty/Podpora%20exportu/Teritoria/MACEDONSKO_info_SARIO_2007.pdf>

nacionálna identita stále vyvoláva kontroverzné a rigidné reakcie najmä *Grécka*, ktoré neuznáva ústavný názov Macedónska, ale napríklad i *Bulharska*, ktoré je s Macedónskom výrazne historicky previazané a dodnes národnú identitu Macedóncov spochybňuje.

Problémom Macedónska, ktorý vyvoláva jednak spory vnútri krajiny i navonok a zároveň predstavuje jednu z bŕzd integrácie do EÚ, je jeho multietnickosť. Na druhej strane však krajina predstavuje územie s veľkým strategickým významom a jej komplikované etnické zloženie je logickým dôsledkom pestrého historického pozadia (vplyv Turkov, Grékov, Bulharov, Srbov atď.).

V polovici 9. storočia sa Macedónia stala súčasťou Bulharska, 1018 Byzantskej ríše, 1230 opäť Bulharska. V polovici 14. storočia sa na krátko stala súčasťou Srbska, avšak od roku 1371 v podstate až do balkánskych vojen v rokoch 1912 a 1913 bolo Macedónsko v držaní **Turkov**. Po bitke na Kosovom poli v roku 1389, v ktorej zvíťazili Turci, bolo Macedónsko rozdelené na tri vilajéty – Solún, Monastir a Kosovo.

Od 18. storočia tu mali najsilnejší kultúrny vplyv **Gréci** prostredníctvom pravoslávnej cirkvi v Konštantínopole (patriarchát). Od roku 1870 tu začali presadzovať svoje záujmy **Bulhari**, a to zriadením samostatného exarchátu. V 19. storočí bol zaznamenaný najväčší rozvoj macedónskej vzdelanosti: písomníctva, literatúry, jazykovedy a pod. Pod vedením skopljského vladyku Teodosija bol iniciovaný vznik macedónskej pravoslávnej cirkvi.

23. novembra 1893 v Solúne bola založená macedónska revolučná organizácia pod vedením Goceho Delčeva s cieľom dosiahnuť autonómiu Macedónska. 2. augusta 1903 macedónski revolucionári zorganizovali Ilindenské povstanie.⁷ Povstalci oslobodili mesto Kruševo od Turkov a vytvorili prvú republiku na Balkáne – Kruševskú republiku, ktorá trvala 10 dní.

Roky 1912 – 1913 sa niesli v znamení vypuknutia balkánskych vojen. Po druhej balkánskej vojne bolo Macedónsko na základe Bukureštskej mierovej dohody rozdelené na tri časti. Najväčší diel získalo **Srbsko** a Grécko, Bulharom pripadol len malý zvyšok, Bulhari hľadali odplatu v 1. svetovej vojne po boku Nemecka a Rakúsko-Uhorska a v roku 1915 obsadili celé Macedónsko. Na Versaillskej mierovej konferencii v roku 1919 bolo územie Macedónska rozdelené medzi balkánske štáty: Kráľovstvo Srbov, Chorvátov a Slovincov, Bulharsko, Grécko a Albánsko. V roku 1919 bola obnovená Vnútná

⁷ Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky: *Ekonomicko-finančný materiál – Macedónska republika*. [cit.2011-28-01]. Dostupné na internete: <
[http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/\\$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf) >

macedónska revolučná organizácia VMRO, ktorej základným cieľom bolo oslobodiť Macedónsko a vybudovať autonómiu a nezávislý štát.⁸

Po napadnutí Juhoslávie Nemeckom 6. apríla 1941 pri nasledovnom delení krajiny pripadlo Macedónsko Bulharsku, ktoré tu nastolilo okupačný režim a súčasne rozvinulo silnú probulharskú propagandistickú kampaň. Obyvateľstvo spočiatku príchod Bulharov podporovalo v domnení, že sa vytvorili podmienky na ich národné sebaurčenie, za vlády kráľovskej Juhoslávie tvrdo obmedzované. To zo začiatku limitovalo hnutie odporu. Väčšina Macedóncov však už v priebehu roku 1942 vytriezvela zo sklamaných nádejí pretože bulharské orgány okamžite po anexii začali s násilnou bulharizáciou. Bulharčina bola úradným jazykom, macedónske strany a spolky boli zakázané, do krajiny prišli bulharskí úradníci, učitelia, kňazi. Protipartizánsky postoj obyvateľstva sa zmenil. V lete 1942 bolo v Macedónsku sformovaných prvých päť partizánskych oddielov, avšak do konca roku tri z nich boli zlikvidované. Napokon bolo Macedónsko spolu s Kosovom oslobodené do konca novembra 1944. V apríli 1945 bola založená prvá macedónska vláda pod vedením Lazara Koliševského.

Po vojne sa stalo Macedónsko autonómnou súčasťou **Juhoslovanskej ľudovej republiky**, vyhlásenej 29. novembra 1945. V rámci **Socialistickej federatívnej republiky Juhoslávia** (1963) získalo štatút zväzovej republiky. 17. novembra 1991 bola schválená Ústava Republiky Macedónsko, podľa ktorej je Macedónsko štát macedónskeho národa, v ktorom sa všetko obyvateľstvo stalo rovnoprávnym bez ohľadu na národnosť. 20. novembra 1991 bola vyhlásená nezávislosť Macedónska.

História Macedónska ako samostatnej krajiny sa teda začala v roku 1991, pričom Macedónsko vychádzalo z pozície najzaostalejšej republiky bývalej federatívnej Juhoslávie. V roku 1991 sa Macedónsko podieľalo na tvorbe juhoslovanského HDP len piatimi percentami. Strata transferových platieb z Belehradu a rozpad jednotného trhu, ktorý tvorili juhoslovanské republiky, vyvolali výrazný prepád v tvorbe HDP. Negatívne tendencie ešte prehĺbila chýbajúca infraštruktúra, sankcie OSN voči hlavnému obchodnému partnerovi – Juhoslovanskej zväzovej republike a grécke obchodné embargo.⁹ Grécko uzavrelo pre Macedónsko svoje prístavy z dôvodu nesúhlasu s názvom a symbolmi novej krajiny, ktoré podľa jeho názoru vychádzali z historickej Macedónskej ríše. Embargo

⁸ Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky: *Ekonomicko-finančný materiál – Macedónska republika*. [cit.2011-30-01]. Dostupné na internete: <
[http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/\\$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf) >

⁹ Schönwiesner, R.: *Macedónsko spomína na stratenú dynamiku*. [cit.2011-13-02]. Dostupné na internete: <
<http://ekonomika.etrend.sk/svet/macedonsko-spomina-na-stratenu-dynamiku.html> >

ukončila až **bilaterálna zmluva oboch krajín v roku 1995**. Spor o názov krajiny však pretrváva dodnes.

Opätovný rast HDP sa podarilo Macedónsku od jeho osamostatnenia naštartovať až v roku 1996. Macedónsko patrí podľa vyjadrení Európskej komisie k najväčším zástancom voľného obchodu a integrácie v regióne. Reformné snaženie však výrazne zabrzdila kríza, ktorá krajinu postihla v roku 2001.

V roku **2001** prekonala Macedónska republika hlbokú národnostnú **krízu**, ktorej dôsledky dodnes úplne neodznili. Táto situácia bola vyvrcholením už chronickej krízy vládnej koalície zloženej z Všemacedónskej revolučnej organizácie VMRO DPMNE, Demokratickej alternatívy DA a Demokratickej strany Albáncov DPA. V novembri 2000 došlo k zmenám v zložení koalície, keď sa po zložitých rokovaníach odštiepila DA a bola nahradená Liberálnou stranou LP. Koaličná kríza mala za následok radikalizáciu postojov Albáncov žijúcich v Macedónsku, čo viedlo k zvýšeniu medzietnického napätia, prehĺbeniu nestability v krajine a k prepuknutiu krízy. Niektoré zoskupenia Albáncov otvorene nadožadovali otázku nového usporiadania štátu a postavenia macedónskych Albáncov na báze kantonizácie, alebo federácie krajiny, resp. ustanovenia Albáncov ako jedného z dvoch konštitutívnych národov s potenciálne deštruktívnym efektom na celistvosť Macedónska.¹⁰ Eskalácia napätia v politických vzťahoch vyvrcholila do ozbrojeného konfliktu rozmiestnením Juhoslovanskej armády a polície pozdĺž juhoslovansko-macedónskej hranice. V dňoch 14.-15. marca 2001 zostrili boje v oblasti macedónskeho Tetova, čo ohrozilo stabilitu celého regiónu obývaného albánskym etnikom. Nepokoje ukončilo 13. augusta 2001 podpísanie **Ochridskej rámcovej dohody** medzi macedónskou vládou a albánskou menšinou, ktorej hlavnými prvkami sú ústavné a legislatívne zmeny meniace postavenie menšín, pričom sa má zaistiť lepšie postavenie najpočetnejšej albánskej menšiny.

¹⁰ Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky: *Ekonomicko-finančný materiál – Macedónska republika*. [cit.2011-13-02]. Dostupné na internete: <
[http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/\\$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf) >

Hlavné prvky Ochridského dohovoru:

- odmietnutie používania násilia ako prostriedkov sledovania politických cieľov
- potvrdenie zvrchovanosti a územnej celistvosti krajiny
- prijatie opatrení zameraných na rozvoj lokálnej samosprávy posilnením jej kompetencií a zohľadnením princípu subsidiarity fungujúceho v EÚ
- zavedenie princípu nediskriminácie a pomerného zastúpenia príslušníkov menšinových komunít vo verejnom sektore
- zvláštne zákonodárne procedúry, ktoré stanovujú, že niektoré ústavné zmeny a normy týkajúce sa lokálnej samosprávy môžu byť schválené iba 2/3 väčšinou hlasov v parlamente, ktorá navyše musí byť sprevádzaná väčšinou hlasov predstaviteľov menšinových komunít
- zvýšenie menšinových práv v oblasti vzdelávania, kde sa zaväzuje financovať aj vysokoškolské vzdelávanie pre etnické spoločenstvo presahujúce 20% z celkového počtu obyvateľov krajiny
- presadenie albánčiny ako druhého oficiálneho jazyka na územiach, ktoré obýva viac ako 20% príslušníkov menšinového etnika
- zmeny niektorých častí macedónskej ústavy, vrátane preambuly, v ktorej je dôraz kladený na občiansky základ macedónskeho štátu.¹¹

1.3 Ekonomika Macedónska

Macedónsko bolo najmenej rozvinutou juhoslovanskou zväzovou republikou s výraznou absenciou infraštruktúry. Na celkovej produkcii tovarov a služieb Juhoslávie sa podieľalo iba 5 %-ami. Veľmi tvrdý dopad na ekonomiku mala už spomínaná strata trhov po rozpade Juhoslávie a sankcie OSN ako aj grécke hospodárske embargo počas diskusií o názve krajiny a jej ústave.

Kritickým problémom hospodárstva krajiny vždy bola veľmi **vysoká nezamestnanosť a sivá ekonomika**. I dnes žije stále až 30 % obyvateľstva pod hranicou chudoby. V roku 2010 dosiahla miera nezamestnanosti 33,1 %.

Macedónsko je krajina bohatá na nerastné suroviny. Disponuje zásobami železnej rudy, niklu, volfrámu, medi, olova, zinku, chrómu, mangánu, zlata, striebra, azbestu.

¹¹ SARIO: *Macedónsko – Všeobecná informácia*. [cit.2010-12-11]. Dostupné na internete: < http://sario.elet.sk/swift_data/source/dokumenty/Podpora%20exportu/Teritoria/MACEDONSKO_info_SARIO_2007.pdf >

Kľúčovými sektormi hospodárstva sú poľnohospodárstvo a priemysel. Sektor služieb v posledných rokoch tiež narastá. Podiel jednotlivých sektorov v ekonomike je nasledovný: služby 51,9 %, priemysel 29,5 %, poľnohospodárstvo 18,6 %.

Poľnohospodárstvo produkuje obilniny, proso, tabak, hrozno, ryžu, bavlnu, citrusové plody, zeleninu, sezam, priadku morušovú, bravčové mäso, hydinu, baraninu.

Napriek obrovskému hospodárskemu pokroku, ktorý Macedónsko dosiahlo od svojho vzniku, má stále jedno z najnižších per capita HDP v Európe. V roku 2010 predstavovalo HDP na obyvateľa: 9 400 USD. V roku 2008 Macedónsko dosahovalo podľa údajov Macedónskej štatistickej agentúry priemerný rast HDP vo výške 5 %, avšak v poslednom štvrtroku toho roka bol rast HDP vplyvom nástupu krízy na úrovni len 2,1 %. Napriek tomu sa však Macedónsko zaraďuje medzi krajiny, ktoré kríza zasiahla len v malej miere. Najnovšie údaje o medzioročnom hospodárskom raste z roku 2010 hovoria o 1,5%-nom raste HDP.

Pracovná sila má konkurencieschopné vzdelanie a kvalifikáciu, ale nedostatok adekvátnych pracovných miest, čo vedie k úniku mozgov.¹²

V rámci hospodárskej politiky je hlavným cieľom krajiny prilákať zahraničných investorov a zvýšiť zamestnanosť. Krajina sa tiež usiluje rozvinúť malý a stredný podnikateľský sektor. Pri vytváraní a realizácii hospodárskej politiky vychádzajú národné authority z kritérií, ktoré musí Macedónsko plniť na to, aby sa mohlo stať členom EÚ.

Nasledujúca tabuľka ilustruje zahranično-obchodnú výmenu Macedónska v rokoch 2005-2009. Objem zahraničného obchodu má tendenciu stúpať, okrem roku 2009, kde je pokles spôsobený vplyvom globálnej hospodárskej krízy.

Tabuľka č. 1 Zahraničný obchod Macedónska v rokoch 2005-2009

v mil. USD	2005	2006	2007	2008	2009
Vývoz	2 041	2 401	3 356	3 978	2 691
Dovoz	3 228	3 763	5 227	6 850	5 043
Obrat	5 269	6 164	8 583	10 828	7 734
Saldo	-1 187	-1 362	- 1 871	-2 872	-2 352

Prameň: *Ekonomicko-finančný materiál – Macedónska republika*. [cit.2011-28-01]. Dostupné na internete: < [http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/\\$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf) >

¹² VÝZVA SAMRS/2010/01 na poskytnutie dotácie realizátorovi projektu „Zlepšenie životných a environmentálnych podmienok obyvateľov mestskej časti Novo Selo - Kolečino, Macedónsko - dokončenie“. [cit.2011-28-01]. Dostupné na internete: < <http://www.slovakaid.sk/wp-content/uploads/2010/03/V%C3%BDzva-na-projekt-dokon%C4%8Denia-%C4%8COV-SAMRS201001.pdf> > s. 3

Takmer tretina exportu smeruje do Srbska a Čiernej Hory, Nemecka (19,9 %), Grécka (8,9 %) a Chorvátska (6,9 %).¹³ Uvedené krajiny sú pre Macedónsko i významnými importérmi. Z hľadiska teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu predstavujú dôležitých obchodných partnerov ešte Taliansko a Bulharsko čo do importu i exportu. V rámci importu zohrávajú okrem spomenutých krajín významnú rolu aj Rusko a Čína.

Hospodárska spolupráca medzi Slovenskom a Macedónskom, ktorá sa najčastejšie realizuje klasickou výmenou tovarov, stále nemá očakávanú dynamiku, aj napriek postupnému rastu objemov. Pomerne výrazné rezervy v ekonomickej spolupráci existujú na oboch stranách.

Čo sa týka komoditnej štruktúry zahraničného obchodu, najviac sa vyvážajú i dovážajú stroje a prepravné zariadenia. Dôležitými exportnými komoditami sú potraviny, tabak, spotrebný tovar, oceľ. Vyváža sa aj kvalitné stavebné drevo, rezivo a výrobky z dreva.

¹³ *Macedónska republika*. [cit.2010-15-11]. Dostupné na internete: < <http://www.euroinfo.gov.sk/redirect-7ec.html> >

2. Vzťahy Macedónska a EÚ

Macedónsko udržiava zmluvné vzťahy s Európskymi spoločenstvami už od roku 1996. 10. marca 1996 získala krajina možnosť čerpať financie z predprístupových programov EÚ. V roku 1997 podpísala dohodu o spolupráci, ako aj dohody o obchode a textile, ktoré nadobudli platnosť v roku 1998.

Hlavnou výzvou pre politickú stabilitu krajiny bola od jej nezávislosti kríza v roku 2001. Ochridskou rámcovou dohodou podpísanou 13. augusta 2001 a záväzkom vlád úradujúcich od roku 2001, ktoré sa ju rozhodli implementovať, sa dosiahol návrat k stabilite. Podľa rámcovej dohody bola potrebná implementácia širokého legislatívneho programu, ktorý bol ukončený v júli 2005.¹⁴ Odtedy macedónska vláda pokračuje v efektívnej implementácii nového legislatívneho rámca, ktorým sa ďalej posilňuje atmosféra dôvery a stability v krajine a podporuje sa pozitívne prostredie pre integráciu do EÚ. Európska únia plnenie záväzkov vyplývajúcich z Ochridskej rámcovej dohody dôsledne monitoruje a podporuje.

Záväzok EÚ na dosiahnutie mieru a stability v krajine dokazuje i vojenská misia EÚ „**Concordia**“, ktorá od 31. marca 2003 nahradila misie NATO. Vojenská operácia Concordia bola prvou vojenskou operáciou EÚ na zaistenie mieru, ktorá bola realizovaná za pomoci plánovacích a veliteľských štruktúr NATO v súlade s dohodami Berlín Plus. Kľúčovou úlohou misie bolo prispieť k stabilnému a bezpečnému prostrediu a hlavne umožniť implementáciu Ochridskej rámcovej dohody. Operácia prispela k úsiliu o mierovú, demokratickú a prosperujúcu krajinu na Balkáne. Ukončila svoje pôsobenia 15. decembra 2003.¹⁵

V decembri 2003 umiestnila EÚ na pozvanie vlády policajnú misiu „**EUPOL Proxima**“. Jej cieľom bola podpora konsolidácie práva a poriadku, pomoc pri efektívnejšom boji s organizovaným zločinom, reforma polície a budovanie dôvery verejnosti v políciu. Misia trvala jeden rok a pozostávala z 200 policajných dôstojníkov a civilistov.

Od roku 2001 pôsobí v krajine i **Monitorovacia misia Európskej únie**, na základe dohody uzavretej v auguste 2001.

¹⁴ Európska komisia: *Stanovisko Komisie k žiadosti Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko o členstvo v Európskej únii*. [cit.2010-07-12]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0562:FIN:SK:HTML> >

¹⁵ *Operácie EÚ v rámci EBOP*. [cit.2010-07-12]. Dostupné na internete: < http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/zoznam_liniek/operacie-eu-v-ramci-ebop >

2.1 *Dôvody záujmu Macedónska vstúpiť do EÚ a naopak*

Závazok EÚ k procesu rozšírenia odzrkadľuje presvedčenie členských štátov, že rozšírenie je v záujme Únie, ako aj krajín uchádzajúcich sa o členstvo v nej. Proces rozširovania EÚ prispieva k stabilite, mieru a bezpečnosti v Európe ako aj k blahu jej občanov. Krajinám zahrnutým do procesu rozširovania ponúka jedinečný stimul na uskutočňovanie politických a hospodárskych reforiem.

V prípade EÚ je dôvod, prečo má záujem sa ďalej rozširovať o nové perspektívne krajiny na prvý pohľad pomerne jasný. Vo svete, v ktorom čoraz väčšiu úlohu zohrávajú nové veľmoci, EÚ rozširovaním získava väčší význam a umocňuje svoj hlas na medzinárodných fórach.¹⁶ Procesom pristúpenia krajín západného Balkánu postupne získava väčší vplyv v regióne Stredozemného mora a povodia Dunaja. Tieto územia majú teda pre EÚ vzhľadom na ich polohu, ale i historickú previazanosť a príbuznú kultúru a hodnoty strategický význam.

Avšak napriek uvedeným skutočnostiam ako aj faktu, že sa o procese rozšírenia hovorí ako o záväzku EÚ z hľadiska šírenia stability, mieru a blahobytu v Európe, je potrebné konštatovať, že integrácia nových členov do EÚ stratila svoju niekdajšiu prestíž. V súčasnosti si mnohí kladú otázky, či má EÚ skutočný záujem zvyšovať počet svojich členov.

Krátko po skončení studenej vojny v roku 1989 si veľkú pozornosť a všeobecný súhlas získalo rozšírenie vtedajšej spolupráce obmedzenej na západnú a južnú Európu aj na štáty, ktoré boli dovtedy považované za súčasť „strany protivníka“. Nielen vedúci politickí predstavitelia, ale aj verejná mienka bola naklonená prijatiu vysokého počtu nových členských štátov.¹⁷

Táto výrazná prestíž, ktorá sa vtedy spájala s rozsiahlym rozšírením smerom na východ, v súčasnosti chýba. Verejná mienka je medzičasom kritickejšia a očakáva, že pozornosť sa sústreďí viac na riešenie problémov, ktoré sa považujú za dôsledok predchádzajúcich vln rozšírenia ako na ďalšie rozšírenie. Noví uchádzači sa hodnotia prísnejšie, pričom musia zaplatiť za to, čo sa nepodarilo v prípade predchádzajúcich vln rozšírenia. V súčasnosti

¹⁶ Európska komisia: *Stratégia rozširovania a hlavné výzvy na roky 2010 – 2011*. [cit.2011-27-01]. Dostupné na internete: <

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/strategy_paper_2010_sk.pdf > s.5

¹⁷ Európsky parlament: *Správa o správe o pokroku Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2007*. [cit.2010-16-11]. Dostupné na internete: < <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0059+0+DOC+XML+V0//SK> >

zohráva oveľa dôležitejšiu úlohu ako v minulosti vecné posúdenie výhod a nevýhod plynúcich pre EÚ a jej súčasné členské štáty. Očakávané problémy a predvídateľné vysoké náklady spojené s rozšírením môžu byť dôvodom, prečo je vhodné nenáhliť sa s ďalším rozširovaním.

Uvedenie konečných dátumov pristúpenia nových uchádzačov sa stalo tabu a v prípade Macedónska to platí obzvlášť. Už mnohokrát bol vyslovený pravdepodobný dátum začatia prístupových rokovaní alebo i predpokladaný dátum vstupu. Uvedené dátumy sa však neustále presúvajú na neskoršie obdobie.

Navyše v súvislosti s nástupníckymi štátmi bývalej Juhoslávie existujú dve protichodné chápania:

- Na problémy existujúce v týchto krajinách, najmä v oblasti porozumenia medzi príslušníkmi jednotlivých etnických skupín v rámci príslušného štátu a vzťahov so susednými štátmi, treba nájsť trvalé riešenie ešte pred schválením vstupu do EÚ.
- Vstup do EÚ je naliehavou záležitosťou a považuje sa za najlepšiu záruku mieru, demokracie, stability a hospodárskeho vývoja, pretože sa očakáva, že EÚ môže významnou mierou prispieť k vyriešeniu problémov, napríklad vzťahov medzi jednotlivými skupinami obyvateľstva a vzťahov so susednými štátmi.¹⁸

Je teda dôležité hľadať odpoveď na otázku, či majú krajiny najskôr vyriešiť svoje problémy a až na základe toho sa stať členmi alebo je to pre krajiny práve vstup do EÚ, ktorý predstavuje najschodnejšiu cestu pre vyriešenie ich problémov. Názory politikov na vstup krajín západného Balkánu do EÚ sa tak rozdeľujú do uvedených dvoch táborov, z čoho vyplýva, že v praxi podpora rozšírenia nie je až taká jednoznačná.

Čo sa týka podpory rozšírenia EÚ o Bývalú juhoslovanskú republiku Macedónsko zo strany občanov EÚ 27, podľa prieskumu verejnej mienky Eurobarometer za jeseň 2010 podporuje vstup v priemere **len 35 % obyvateľov**. V prípade Slovenskej republiky podporuje členstvo Macedónska v EÚ rovná polovica občanov. V Grécku je podpora členstva podľa očakávaní nízka – len 24%.

Čo sa týka pohľadu Macedónska ako budúcej potenciálnej členskej krajiny EÚ, Macedónsko oficiálne prezentuje svoj postoj k EÚ v tom zmysle, že plne podporuje európsku unifikáciu ako jediný model spoločnej budúcnosti, ktorý umožňuje európskemu kontinentu prežívať doteraz najdlhšie obdobie mieru, stability a ekonomickej prosperity.

¹⁸ Európsky parlament: *Správa o správe o pokroku Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2007*. [cit.2010-16-11]. Dostupné na internete: < <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0059+0+DOC+XML+V0//SK> >

Členstvo v EÚ je strategickým záujmom republiky Macedónsko, odkedy získala svoju nezávislosť.¹⁹

Podľa uvedených oficiálnych vyhlásení je členstvo v EÚ v najväčšom záujme štátu. Otázne však zostáva, čo je pre krajinu skutočne najpodstatnejšie, či je prioritou integrácia do Európskej únie alebo zachovanie názvu a obrana národného dedičstva pred nárokmi Grécka. Dôležité je i to, či majú o vstup do EÚ záujem samotní občania Macedónska.

Podľa priekumu verejnej mienky Eurobarometer považuje 59 % domáceho obyvateľstva členstvo krajiny v EÚ za prospešnú vec, 12 % členstvo v EÚ neschvaľuje a 26 % to nevníma ani ako zlú ani ako prospešnú vec. Iné sú však názory obyvateľstva v situácii, keď sa majú rozhodnúť, či je pre nich dôležitejšia integrácia do EÚ a NATO alebo názov krajiny. Podľa prieskumu Inštitútu pre politický výskum so sídlom v Skopje uskutočneného v júli 2010 je názov krajiny v tomto prípade podstatnejší až pre 66 % obyvateľstva.

2.2 Doterajší prístupový proces Macedónska do EÚ

2.2.1 Stabilizačná a asociačná dohoda

V roku 1999 ustanovila Európska únia **Stabilizačný a asociačný proces**²⁰ (SAP) pre krajiny regiónu západného Balkánu. Summit Európskej rady v Santa Maria da Feira v roku 2000 stanovil, že všetky krajiny, zahrnuté do procesu SAP sú potenciálnymi kandidátmi na členstvo v Európskej únii a proces im ponúka vyhliadku na úplnú integráciu do štruktúr EÚ, ak splnia určité politické a ekonomické kritériá. SAP bol navrhnutý za účelom podpory spolupráce **krajín západného Balkánu** s EÚ, ako i regionálnej spolupráce v tejto oblasti. Hlavným cieľom SAP je vytvoriť podmienky na uzavretie tzv. stabilizačných a asociačných dohôd a ich následnou implementáciou priblížiť ekonomiky regiónu bližšie k EÚ.

¹⁹ Republic of Macedonia – Ministry of Foreign Affairs: *Macedonia and EU*. [cit.2010-04-12]. Dostupné na internete: < <http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=312> >

²⁰ uvádza sa aj ako *Proces stabilizácie a pridruženia*

Tento proces sa skladá z dvoch častí:

- Prvú z nich tvorí *samotný podpis stabilizačnej a asociačnej dohody*, ktorá v sebe zahŕňa množstvo oblastí reforiem
- Ďalším krokom je *príjmanie autonómnych obchodných opatrení*, kedy dochádza k postupnému zblížovaniu a otváraniu ekonomík prístupujúceho štátu a EÚ. Tieto môžu mať podobu asymetrických redukcí ciel, vytvorenia colnej únie, odstránenia bariér pre pohyb kapitálu, približovanie pravidiel obchodu a pod.²¹

Medzi podmienky, ktoré má krajina spĺňať v rámci SAP, patrí i spolupráca s Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu (International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia - ICTY).

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko sa v apríli 2001 stala prvou krajinou v regióne západného Balkánu, ktorá podpísala Stabilizačnú a asociačnú dohodu s EÚ. Dohoda vstúpila do platnosti 1. apríla 2004. Niekoľko dní predtým - 22. marca 2004 podala FYROM oficiálne svoju žiadosť o členstvo v EÚ.

Stabilizačná a asociačná dohoda²² (SAA) obsahuje súhrn záväzkov a opatrení, ktoré majú viesť k postupnému vytvoreniu zóny voľného obchodu medzi potenciálnou členskou krajinou a členskými krajinami EÚ. SAA zaväzuje zmluvné strany k ďalšej práci na politickej ekonomickej a inštitucionálnej stabilizácii krajiny, na reforme verejnej administratívy, rozšírení obchodnej a hospodárskej spolupráce, harmonizácii legislatívy s komunitárnym *acquis* v rôznych oblastiach (v prípade Macedónska napr. hospodárska súťaž, štátna pomoc, práva duševného vlastníctva) a k posilnenej spolupráci v oblasti súdnictva.

Plná implementácia dohody taktiež vytvorí novú klímu na rozvoj obchodu a investícií, ktoré sú kľúčovými faktormi pre hospodársku reštrukturalizáciu a modernizáciu krajiny.²³

14. septembra 2004 sa uskutočnilo prvé stretnutie Rady EÚ pre stabilizáciu a pridruženie a Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko.

2.2.2 Dočasná dohoda o obchode a záležitostiach súvisiacich s obchodom

9. apríla 2001 bola spolu s SAA podpísaná i tzv. **dočasná dohoda (Interim Agreement) o obchode a záležitostiach súvisiacich s obchodom**. Dohoda nadobudla účinnosť 1. júna

²¹ Lipková, Ľ. a kol.: *Európska únia*. 2011. s. 390

²² uvádza sa aj ako *Dohoda o stabilizácii a pridružení*

²³ *EU-fYROM - Stabilisation and Association Agreement enters into force*. [cit.2011-02-02]. Dostupné na internete: < http://www.eu-un.europa.eu/articles/es/article_3353_es.htm >

2001. Jej úlohou je zabezpečiť rozvoj obchodných spojení ustanovením zmluvného vzťahu a zaviesť do praxe ustanovenia stabilizačnej a asociačnej dohody týkajúce sa obchodu a záležitostí súvisiacich s obchodom.

Dočasná dohoda sa uzatvára z toho dôvodu, že ratifikácia stabilizačnej a asociačnej dohody so všetkými jej zložkami predstavuje pomerne zdĺhavý proces (SAA medzi EÚ a FYROM bola podpísaná v roku 2001, ale vstúpila do platnosti až v roku 2004). Jadro textu dočasnej dohody tvorí časť SAA týkajúca sa obchodu. Dočasná dohoda medzi EÚ a FYROM obsahuje obchodnú časť SAA a 6 príloh.

Na základe dočasnej dohody má byť v období najviac 10 rokov od vstúpenia dohody do platnosti vytvorená zóna voľného obchodu medzi EÚ a FYROM, a to v súlade s ustanoveniami tejto dohody a zásadami GATT 1994 a WTO.

V dočasných dohodách sú tovary, na ktoré sa aplikujú, rozdelené do troch kategórií:

- Priemyselné výrobky
- Poľnohospodárske výrobky okrem výrobkov rybárskeho priemyslu
- Výrobky rybárskeho priemyslu.

Kvantitatívne reštrikcie na priemyselné výrobky sa rušia dňom vstupu dočasnej dohody do platnosti.²⁴ Čo sa týka ciel na priemyselné výrobky, platí to isté s výnimkou určitých výrobkov. Kvantitatívne reštrikcie na ďalšie dve skupiny výrobkov, ako aj clá sa majú eliminovať najneskôr do 10 rokov od vstupu dohody do platnosti.

2.2.3 Stanovisko Komisie k žiadosti Macedónska o členstvo v EÚ

17. mája 2004 vyzvala Rada Komisiu, aby predložila svoje stanovisko k žiadosti Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko o členstvo v EÚ.

9. novembra 2005 prijala Európska komisia na výzvu Rady **stanovisko k žiadosti o členstvo (posudok)** a konštatovala, že táto krajina urobila značný pokrok.

Predmetom posudku (tzv. avis) zo strany Komisie je analýza politickej, hospodárskej a právnej situácie v štáte žiadajúcom o členstvo v Únii na základe vyplneného dotazníka.²⁵

Vláda Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko doručila Komisii odpovede na dotazník 14. februára 2005.

²⁴ Popović, T., Kovač, O.: *Yugoslavia and the European Union THE PAST AND THE FUTURE*. 1996. s. 35

²⁵ Hurná, L. - Rusiňák, P.: *Právo Európskej Únie*. 2010. s. 50

Jadro posudku Komisie tvorí vo všeobecnosti (a inak tomu nebolo ani v prípade Macedónska) posúdenie plnenia tzv. **kodanských kritérií**, ktoré boli stanovené ako kritériá pre vstup na samite Európskej rady 21.-22.júna 1993. Tieto kritériá sú rozdelené na tri skupiny:

- **Politické kritériá** – stabilita inštitúcií garantujúcich demokraciu, dodržiavanie zákonov, ľudské práva a ochranu menšín
- **Ekonomické kritériá** – existencia fungujúcej trhovej ekonomiky a schopnosť odolávať konkurenčným tlakom a trhovým silám v rámci Únie
- **Schopnosť krajiny prebrať záväzky vyplývajúce z členstva**, vrátane dodržiavania cieľov politickej, ekonomickej a monetárnej únie. Kandidátske krajiny sa teda zaväzujú prebrať legislatívu, vrátane Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.²⁶

2.2.3.1 Plnenie politických kritérií

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko má stabilné demokratické inštitúcie, ktoré fungujú správne, pričom rešpektujú rozsah svojich kompetencií a vzájomne spolupracujú²⁷. Na druhej strane však Komisia vo svojom stanovisku voči žiadosti FYROM o členstvo v EÚ upozornila na vážne nedostatky v oblasti procesu volieb, ktoré sa prejavili v miestnych voľbách v roku 2005.

Komisia v posudku ocenila dodržiavanie implementácie Ochridskej rámcovej dohody a konštatovala, že pokrok dosiahnutý od krízy v roku 2001 bol kľúčový pre posilnenie stability krajiny. Zároveň Komisia poukázala na fakt, že od roku 2001 boli podniknuté dôležité kroky na reformu polície, ale tento proces ešte nie je zavŕšený. Podobne Komisia ohodnotila reformu súdneho systému, pričom vyzdvihla vykonané zmeny v Ústave na základe odporúčaní Rady EÚ avšak s výzvou, že v danom procese je potrebné pokračovať. Dôležitým bodom v oblasti plnenia politických kritérií bola pretrvávajúca vysoká úroveň korupcie, ktorá sa dotýka mnohých aspektov hospodárskeho, sociálneho a politického života krajiny. V tejto súvislosti Komisia uviedla, že je nevyhnutné posilniť efektívnosť boja proti korupcii.

²⁶ Lipková, Ľ. a kol.: *Európska únia*. 2011. s. 386

²⁷ European Commission: *Commission Opinion on the Application from the Former Yugoslav Republic of Macedonia for Membership of the European Union*. [cit.2011-22-02]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0562:FIN:EN:PDF> > s.4

Komisia ďalej konštatovala, že Macedónsko nemá problémy s rešpektovaním základných práv a pozitívne ohodnotila prijaté ústavné a legislatívne zmeny, ktoré zabezpečili vysoký stupeň ochrany práv menšín.

Podľa posudku Komisie FYROM plne spolupracuje s Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu. Na druhej strane však Komisia vo svojom stanovisku predostrela fakt, že FYROM je na základe SAA zviazaná k regionálnej spolupráci a v tejto súvislosti sa musí viac usilovať o urovnanie sporu o názov s Gréckom v záujme dobrých susedských vzťahov.

2.2.3.2 Plnenie ekonomických kritérií

Vo svojom stanovisku sa Komisia vyjadrila i k plneniu ekonomických kritérií zo strany Macedónska.

Ekonomika dosiahla vysokú úroveň makroekonomickej stability, s nízkou infláciou, vyrovnanými verejnými financiami a nízkou verejnou zadlženosťou.²⁸ Komisia taktiež poznamenala, že proces cenovej a obchodnej liberalizácie i privatizácie je z veľkej časti dokončený. Ďalej Komisia zaujala pozitívne stanovisko k finančnému sektoru, ktorý označila za stabilný ako aj k dobre vybudovanej dopravnej a telekomunikačnej infraštruktúre a vzdelanej pracovnej sile.

Okrem pozitívnych stránok macedónskeho hospodárstva Komisia objavila i niektoré nedostatky, a síce, že fungovanie trhovej ekonomiky brzdia inštitucionálne nedostatky, ako napr. pomalé administratívne postupy či nedostatočný pokrok v oblasti registrácie pozemkov a majetku. To spôsobuje, že podnikateľské prostredie nie je dostatočne priaznivé pre investorov, najmä pre priame zahraničné investície. Komisia upozornila, že ani fungovanie trhu práce a finančného trhu nie je dostatočne efektívne, čo má za následok vysokú nezamestnanosť a zhoršený prístup podnikov v pôžičkam.

2.2.3.3 Schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva

Schopnosť FYROM prevziať na seba záväzky vyplývajúce z členstva hodnotila Komisia na základe dvoch ukazovateľov:

²⁸ European Commission: *Commission Opinion on the Application from the Former Yugoslav Republic of Macedonia for Membership of the European Union*. [cit.2011-23-02]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0562:FIN:EN:PDF> > s.5

- záväzkov stanovených SAA, ktorých dodržiavanie od podpisu SAA v roku 2001 Komisia zhodnotila ako uspokojivé
- pokroku v aplikácii komunitárneho acquis

Čo sa týka komunitárneho acquis, Komisia ocenila snahu FYROM zosúladiť svoju legislatívu s acquis, a to najmä v oblasti vnútorného trhu a obchodu. Avšak nedostatky boli pozorované v samotnej implementácii acquis. Ako najslabšie oblasti v rámci schopnosti aplikácie komunitárneho práva sa ukázali administratíva a súdnictvo.

Napriek nedostatkom v oblasti aproximácie vnútroštátneho práva s komunitárnym acquis, Komisia vo svojom posudku vyslovila presvedčenie, že FYROM bude schopná väčšinu záväzkov vyplývajúcich z členstva prevziať v strednodobom časovom horizonte. Za kritickejšie boli označené oblasti týkajúce sa voľného pohybu tovaru, práva duševného vlastníctva, politiky hospodárskej súťaže a finančnej kontroly, ktoré podľa vyjadrenia Komisie nemusia byť FYROM v strednodobom časovom horizonte schopná právne zosúladiť s acquis. Za najproblémovejšiu sféru označila Komisia životné prostredie, pričom konštatovala, že túto oblasť bude možné zosúladiť s acquis iba v dlhodobom časovom horizonte, pričom uvedený proces bude vyžadovať väčší objem investícií.

Na základe celkovej uspokojivej úrovne plnenia politických, ekonomických i právnych kritérií ako aj záväzkov vyplývajúcich z SAA a Ochridskej rámcovej dohody Komisia vo svojom stanovisku odporučila udeliť FYROM štatút kandidátskej krajiny. Európska rada tak urobila na základe odporúčania Komisie **17. decembra 2005**. Európska rada vo svojom rozhodnutí o udelení kandidátskeho statusu podobne ako Komisia zdôraznila, že víta značný pokrok, ktorý dosiahla FYROM v plnení politických kodaňských kritérií ako aj požiadaviek vyplývajúcich zo SAP a vyzdvihla pokrok dosiahnutý od roku 2001 pri utváraní legislatívneho rámca, ktorý sa vzťahuje na Ochridskú dohodu.

2.2.4 Vývoj prístupového procesu od získania kandidátskeho statusu

30. januára 2006 Rada prijala tzv. *Európske partnerstvo*. V rámci neho sa určili priority v politických, legislatívnych, inštitucionálnych a hospodárskych reformách pre FYROM.

18. februára 2008 prijala Rada pre krajinu tzv. **Prístupové partnerstvo**, čím sa aktualizovalo Európske partnerstvo z januára 2006.²⁹ Prístupové partnerstvo prinieslo

²⁹ EU - the former Yugoslav Republic of Macedonia relations. [cit.2011-15-01]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/enlargement/candidatecountries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/eu_the_former_yugoslav_republic_of_macedonia_relations_en.htm >

zmeny na základe zistení zo správy Komisie o pokroku Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko z roku 2007. Uvádzajú sa v ňom nové a zostávajúce **priority**, ktoré je potrebné plniť.³⁰ Nové priority sú prispôsobené špecifickým potrebám krajiny.

Priority sa vybrali na základe reálneho predpokladu, že ich Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko môže splniť alebo dosiahnuť výrazný pokrok v ich plnení v najbližších rokoch. Vztahujú sa tak na právne predpisy, ako aj ich vykonávanie.

V rámci priorít uvedených v Prístupovom partnerstve sa rozlišuje medzi **krátkodobými prioritami**, ktoré by sa mali splniť v priebehu jedného až dvoch rokov, a **strednodobými prioritami**, ktoré by sa mali splniť v priebehu troch až štyroch rokov.

Z krátkodobých priorít sa určili nasledujúce **klúčové priority**:

- Zabezpečiť riadne plnenie všetkých záväzkov prijatých v SAA
- Podporovať konštruktívny a začleňujúci **dialóg v rámci demokratických inštitúcií**, predovšetkým v oblastiach, ktoré si vyžadujú konsenzus všetkých politických strán.
- Zabezpečiť účinné vykonávanie zákona o **polícii**.
- Preukázať udržateľné výsledky dosiahnuté pri vykonávaní **súdnych reforiem** a posilniť nezávislosť a celkové kapacity súdneho systému. Uskutočniť reformu prokuratúry a dokončiť vymenovanie súdnej rady.
- Preukázať udržateľné výsledky dosiahnuté pri vykonávaní právnych predpisov v oblasti **boja proti korupcii**.
- Zabezpečiť vylúčenie politického vplyvu pri prijímaní štátnych zamestnancov a ich služobnom postupe, ďalej budovať **systém služobného zaradenia založený na zásluhách** a plne vykonávať zákon o štátnych zamestnancoch.
- Obmedziť prekážky tvorby zamestnanosti a riešiť najmä nezamestnanosť mladých ľudí a dlhodobú **nezamestnanosť**.
- **Zlepšiť** všeobecné **podnikateľské prostredie** ďalším posilnením právneho štátu, posilnením nezávislosti regulačných a dozorných orgánov, urýchlenním právnych postupov a pokračovaním v registrácii majetkových práv.³¹

³⁰ 2008/212/ES: Rozhodnutie Rady z 18. februára 2008 o zásadách, prioritách a podmienkach obsiahnutých v prístupovom partnerstve s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko. [cit.2011-15-01]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008D0212:SK:HTML> >

³¹ 2008/212/ES: Rozhodnutie Rady z 18. februára 2008 o zásadách, prioritách a podmienkach obsiahnutých v prístupovom partnerstve s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko. [cit.2011-19-01]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008D0212:SK:HTML> >

Konkrétnejšie formulované krátkodobé a strednodobé priority uvedené ďalej v dokumente o Prístupovom partnerstve sú odvodené od kodaňským kritérií a sú rozčlenené do troch skupín podľa rozdelenia kodaňských kritérií, t.j. politické, hospodárske kritériá a schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva.

Zaujímavé sú najmä *krátkodobé priority v oblasti plnenia politických kritérií*, medzi ktoré patria napr. nasledujúce body:

- Zabezpečiť súlad priebehu všetkých budúcich volieb s volebným zákonom a zároveň prijímať rýchle rozhodnutia v prípade akýchkoľvek volebných nezrovnalostí a ukladať sankcie, ktoré majú odstrašujúci účinok.
- Posilniť transparentnosť a zodpovednosť miestnych samospráv, pričom je potrebné posilniť predovšetkým vnútornú kontrolu a audit.
- Účinne vykonávať Stredoeurópsku dohodu o voľnom obchode (CEFTA).
- Zabezpečiť dobré susedské vzťahy najmä zintenzívnením úsilia o konštruktívny prístup pri hľadaní diplomatického a vzájomne prijateľného riešenia otázky názvu štátu s Gréckom v rámci rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN 817/93 a 845/93 a vyhnúť sa krokom, ktoré by ho mohli negatívne ovplyvniť.³²

Prístupové partnerstvo poskytuje aj usmernenia pre predvstupovú finančnú pomoc krajine. Podľa dokumentu o Prístupovom partnerstve sa bude pomoc Spoločenstva krajinám západného Balkánu v rámci procesu stabilizácie a pridruženía poskytovať prostredníctvom existujúcich finančných nástrojov, najmä na základe nariadenia Rady (ES) č. 1085/2006 (IPA) a v prípade programov prijatých pred rokom 2007 na základe nariadenia Rady č. 2666/2000 (nariadenie CARDS).

Úlohou macedónskej vlády je zabezpečiť primerané administratívne kapacity na účinne programovanie a spravovanie finančných prostriedkov nástroja predvstupovej pomoci, čo predstavuje jednu z priorít Prístupového partnerstva.

Vykonávanie prístupového partnerstva podlieha kontrolným mechanizmom vytvoreným v rámci procesu stabilizácie a pridruženía. Najdôležitejším nástrojom kontroly sú ročné správy, ktoré predkladá Komisia.

V marci 2008 prijala Komisia **oznámenie o západnom Balkáne**, v ktorom sa uvádzajú kritériá, ktorých splnenie je potrebné na presun k ďalšej fáze prístupového procesu.

³² 2008/212/ES: Rozhodnutie Rady z 18. februára 2008 o zásadách, prioritách a podmienkach obsiahnutých v prístupovom partnerstve s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko. [cit.2011-24-01]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008D0212:SK:HTML> >

V tomto oznámení Komisia uviedla, že hoci bolo napredovanie FYROM smerom k EÚ od získania kandidátskeho statusu pomerne pomalé, predsa boli dosiahnuté určité úspechy v podobe reforiem. Tieto reformy zahŕňajú menovanie členov súdnej rady parlamentom, prijatie zákona o prokuratúre, zákona o rade prokurátorov a zákona o zložení výboru pre vzťahy medzi etnikami. Pokrok bol dosiahnutý aj v oblasti policajnej reformy a decentralizácie.³³

Komisia v oznámení odkazuje na Prístupové partnerstvo a v rámci neho osem kľúčových priorít a konštatuje, že splnením týchto priorít, preukáže Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko svoju pripravenosť na prístupové rokovania.

O niekoľko mesiacov neskôr - v novembri 2008 vydala Komisia svoje **oznámenie** Rade a Európskemu parlamentu **o stratégii rozširovania a hlavných výzvach na roky 2008 – 2009**. Komisia v tomto dokumente opätovne vyzdvihla pokroky, ktoré dosiahla FYROM v plnení prístupových kritérií a zároveň vymedzila, ktoré oblasti zostávajú kritické a aké ďalšie kroky je potrebné podniknúť smerom k ďalšiemu priblíženiu k EÚ.

V oblasti plnenia politických kritérií Komisia v stratégii rozširovania vyslovila kritiku na predčasné **parlamentné voľby**, ktoré sa konali **v roku 2008**, pretože nespĺňali základné medzinárodné normy. Zároveň upozornila, že je potrebné v plnej miere splniť odporúčania **Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE/ODIHR)**.

Priebeh parlamentných volieb v roku 2008 bol sprevádzaný násilím a nepokojmi. Predčasné voľby prebehli 15. júna 2008 v 183 volebných miestach, z toho na 10 volebných miestach ich bolo nutné 29. júna zopakovať, čo predstavuje približne 9.500 voličov. Na týchto miestach predchádzajúce volenie neprebehlo v súlade s volebným zákonom, tzn. že voľby tu mali nedemokratický priebeh.

Po voľbách bol premiér Nikola Gruevski poverený zostavením vlády, ktorá mala zahrňovať jednu z albánskych politických strán – DUI alebo DPA. *Demokratická únia pre integráciu (DUI)* získala vo voľbách 38 642 hlasov a *Demokratická strana Albáncov (DPA)* 32 133 hlasov. Dôvodom zámeru prijať do vládnucej väčšiny stranu albánskej menšiny bolo posilnenie stability v krajine, nakoľko až jedna v štvrtina obyvateľstva Macedónska je albánskeho pôvodu, čo vyvoláva časté napätie aj na politickej úrovni.

³³ Európska komisia: *Západný Balkán: podpora európskej perspektívy*. [cit.2011-24-01]. Dostupné na internete: <
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/balkans_communication/western_balkans_communication_050308_sk.pdf> s.4

Vládna koalícia bola vytvorená 12. júla 2008. Premiér Macedónska Nikola Gruevski rozhodol, že do koalície príjme doterajšiu opozíciu, albánsku stranu DUI (Demokratická únia pre integráciu). Tieto dve strany teraz majú väčšinu v parlamente a to 81 poslancov z možných 120.³⁴

Po volebnom fiasku v roku 2008 sa orgány FYROM spamätali a začali plniť požiadavky na základe odporúčaní úradu OBSE/ODIHR týkajúce sa konania volieb, a to najmä prostredníctvom novelizácie volebného zákona a taktiež sa odohrali konania s páchatel'ami, ktorí mali účasť na nedemokratickom priebehu volieb.

V júli bola vytvorená nová *vládna koalícia multietnického charakteru*. Opozičné strany dlhšiu dobu nový parlament bojkotovali a parlament na prijímanie právnych predpisov často využíval mimoriadny postup.³⁵ Komisia vyzvala FYROM, aby vyvinula ďalšie úsilie na zlepšenie nedostatočného politického dialógu, ktorý nepriaznivo ovplyvnil fungovanie politických orgánov.

Na druhej strane Komisia v uvedenom dokumente pozitívne ohodnotila **prijatie jazykového zákona**, ktorý zabezpečuje využívanie albánskeho jazyka v parlamente vo väčšej miere. Takisto bol prijatý zákon o podpore a ochrane práv menších spoločností. Oba zákony predstavujú dôležitý krok vpred vo vzťahu medzi etnickými spoločnosťami v krajine. Napriek uvedenej skutočnosti Komisia vyjadrila stanovisko, že problémom etnických menšín sa stále nevenuje dostatočná pozornosť. V súvislosti s **rómskou menšinou** bol zaznamenaný len malý úspech a Komisia upozornila, že Rómovia stále čelia veľmi ťažkým životným podmienkam a diskriminácii, majú nedostatočný prístup k vzdelávaniu, sociálnej ochrane, zdravotnej starostlivosti, bývaniu a zamestnaniu. Protirečivá otázka zaobchádzania s Rómami zostáva problémom dodnes.

Čo sa týka plnenia *hospodárskych kritérií*, dosiahla Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko za rok 2008 výrazný pokrok a priblížila sa tak k fungujúcemu trhovému hospodárstvu. Komisia prehlásila, že hospodárska integrácia s EÚ je na dobrej úrovni. Privatizácia bola zavŕšená, liberalizácia cien a obchodu bola ukončená prakticky vo všetkých odvetviach. Zrýchlil sa postup registrácie majetku, zvýšila sa miera finančného sprostredkovania a prijali sa opatrenia na zvýšenie kvality ľudských zdrojov. Všetky tieto

³⁴ Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky: *Ekonomicko-finančný materiál – Macedónska republika*. [cit.2011-28-01]. Dostupné na internete: < [http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/\\$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf) >

³⁵ Európska komisia: *Stratégia rozširovania a hlavné výzvy na roky 2008 – 2009*. [cit.2011-04-02]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key_documents/reports_nov_2008/strategy_paper_incl_country_conclu_sk.pdf > s.39

faktory sa odrazili v zlepšení podnikateľského prostredia, čo prilákalo nových investorov a vyvolalo zvýšenie ukazovateľa prílevu priamych zahraničných investícií. Komisia však zároveň upozornila, že právna istota dosahuje v niektorých odvetviach stále nízku úroveň, čo môže naopak negatívne ovplyvniť schopnosť krajiny pritiahnuť zahraničných investorov.

V súvislosti s preberaním *acquis* Komisia skonštatovala, že hoci sa dosiahol určitý pokrok v plnení priorít prístupového partnerstva, krajina sa musí vysporiadať predovšetkým s problémom uplatňovania a účinného presadzovania právnych predpisov, na čo jej zatiaľ chýbajú dostatočné ľudské a finančné zdroje.

Ďalšia **stratégia rozširovania na roky 2009-2010**, ktorú vydala Komisia, hodnotí pokrok dosiahnutý krajinami usilujúcimi sa o členstvo a predkladá výzvy do budúcnosti už v kontexte medzinárodnej *hospodárskej krízy*, ktorá vypukla v roku 2008. Práve vstup krajín do EÚ im môže výrazne napomôcť v boji s krízou, keďže prináša zlepšenie hospodárskych príležitostí a posilňuje postavenie ako samotných štátov, tak aj EÚ ako celku. Dôkazom toho sú i tri nové žiadosti o členstvo, ktoré EÚ obdržala počas uvedeného obdobia, a to od Čiernej Hory (v decembri 2008), Albánska (v apríli 2009) a napokon od Islandu (v júli 2009). Krajiny, ktoré sú už dlhší čas na svojej ceste do EÚ vrátane FYROM, sa usilovali zavádzať ďalšie opatrenia a reformy a urobiť tak ďalší krok vpred smerom k plneniu požiadaviek, ktoré sa na ne kladú s cieľom priblížiť sa k EÚ.

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko od roku 2005, kedy získala status kandidátskej krajiny, upevnila fungovanie demokracie a zabezpečila stabilitu inštitúcií garantujúcich právny štát a dodržiavanie základných práv. V stratégii na roky 2009-2010 sa ďalej uvádza, že Macedónsko zásadne riešilo kľúčové priority prístupového partnerstva. Na rozdiel od parlamentných volieb v roku 2008, **prezidentské a miestne voľby**, ktoré sa uskutočnili v marci a apríli 2009, zodpovedali väčšine medzinárodných noriem. Zlepšilo sa fungovanie parlamentu, a to najmä prostredníctvom prijatia parlamentného rokovacieho poriadku a nového zákona o parlamente. Začal sa uplatňovať zákon o polícii, najmä vymenovaním regionálnych a miestnych policajných veliteľov a v reforme polície sa pokračovalo prijatím zákona o vnútorných veciach.³⁶ Pozitívne je v oznámení Komisie hodnotená i ukončená legislatívna časť stratégie reformy v oblasti justície a zlepšenie celkovej efektívnosti práce justičných orgánov. V oblasti boja proti korupcii sa v danom období taktiež dosiahol významný pokrok najmä prostredníctvom stíhania významných

³⁶ Európska komisia: *Stratégia rozširovania a hlavné výzvy na roky 2009 – 2010*. [cit.2011-08-02]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0533:FIN:SK:PDF> > s.13

prípadoch a posilnením kapacít inštitúcií zameraných na boj proti korupcii. Takisto bol zmenený a doplnený zákon o verejnej službe, čo predstavuje ďalší významný krok smerom k meritokratickému kariérnemu systému.

Keďže krajina plnila (a naďalej plní) záväzky vyplývajúce z dohody o stabilizácii a pridružení, **Komisia v októbri 2009 navrhla prechod do druhej fázy pridrużenia** v súlade s článkom 5 dohody o stabilizácii a pridružení a s tým aj začatie prístupových rokovaní s Macedónskom.

V súvislosti s priebehajúcou **krízou** Komisia skonštatovala, že spomalenie rastu spôsobené hospodárskou krízou bolo v Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko zmiernené stabilným bankovým sektorom a stálou súkromnou spotrebou.

Aj v tomto dokumente Komisia opätovne zdôrazila, že je veľmi dôležité udržiavať dobré susedské vzťahy, a v tejto súvislosti uviedla, že sa má vyvíjať ďalšie úsilie o dosiahnutie obojstranne prijateľného riešenia v otázke sporu o názov krajiny, ktorý sa prerokováva pod záštitou OSN.

V najaktuálnejšej **stratégii rozširovania na roky 2010-2011**, Komisia zopakovala svoje stanovisko z predchádzajúceho dokumentu, a síce že krajina si naďalej plní svoje záväzky vyplývajúce z dohody o stabilizácii a pridružení a môže prejsť k druhej fáze pridrużenia. Postoj Komisie ako predstaviteľky nadnárodných záujmov EÚ je jednoznačný. Príčina, prečo sa dodnes ešte nezačali prístupové rokovania s FYROM teda spočíva v medzivládnych vzťahoch. **Rada doteraz nezaujala stanovisko k odporúčaniam Komisie o začatí prístupových rokovaní z októbra 2009.**³⁷ Dôvodom je predovšetkým skutočnosť, že sa nepodarilo vyriešiť spornú otázku názvu krajiny s Gréckom, ktoré začatie prístupových rokovaní FYROM s EÚ blokuje.

Stratégia rozširovania na roky 2010-2011 predkladá krajinám, ktoré sa usilujú o členstvo v Európskej únii nasledujúce **hlavné výzvy**:

- prekonanie hospodárskej krízy
- sociálne začlenenie
- posilnenie právneho štátu a verejnej správy
- sloboda prejavu a sloboda médií
- zmierenie, regionálna spolupráca a dvojstranné otázky na západnom Balkáne

³⁷ Európska komisia: *Stratégia rozširovania a hlavné výzvy na roky 2010 – 2011*. [cit.2011-14-02]. Dostupné na internete: <
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/strategy_paper_2010_sk.pdf > s.17

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko patrí medzi krajiny, ktoré **hospodárska kríza** zasiahla najmenej. Súvisí to s tým, že Macedónsko je menej závislé od vývozu a jeho domáci trh sa aj s príchodom krízy udržiaval na dobrej úrovni.

Čo sa týka **sociálnych otázok**, hospodárska kríza mala na systémy sociálneho zabezpečenia v krajinách zahrnutých do procesu rozširovania negatívny dosah. Najviac boli postihnuté zraniteľné skupiny obyvateľstva vrátane menšín. Obzvlášť zraniteľnú menšinu predstavujú Rómovia, s otázkou ktorých sa dlhodobo zaoberá i FYROM. Pokiaľ ide o prístup k vzdelaniu, zamestnaniu, bývaniu a sociálnym službám vrátane zdravotnej starostlivosti, život Rómov ovplyvňuje chudoba, diskriminácia a segregácia. Značný počet tohto etnika chýba v evidencii občanov alebo nemá doklady totožnosti.

V celom regióne sa zvýšila miera nezamestnanosti, a to najmä medzi mladými a rozšírila sa chudoba. Pre FYROM je táto skutočnosť obzvlášť nebezpečná, pretože už jej východiskové hodnoty nezamestnanosti spred krízového obdobia sú na vysokej úrovni.

V prípade väčšiny krajín zahrnutých do procesu rozširovania ku kľúčovým výzvam patrí **posilňovanie právneho štátu a verejnej správy** a výnimkou nie je ani Macedónsko, ako už bolo viackrát uvedené. V rámci posilňovania právneho štátu ide najmä o reformu justície, a boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii, ako i úsilie o dosiahnutie profesionálnej a nespolitizovanej verejnej služby.

Macedónsko má pretrvávajúce ťažkosti i v súvislosti so **slobodou médií**. Problémom je najmä politické zasahovanie do nezávislosti médií vrátane verejnoprávnych vysielateľov.

V rámci **regionálnej spolupráce** je kľúčové riešenie predovšetkým dvojstranných otázok. Jednou z nich je takmer dve dekády trvajúci spor o názov krajiny medzi Gréckom a Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko.

Dôležitým krokom v oblasti približovania sa k EÚ bola pre Macedónsko **liberalizácia vízového režimu**. V roku 2007 boli podpísané s Macedónskom dve významné dohody – **Dohoda o uľahčení vízového režimu** (Visa Facilitation Agreement) a **Readmisná dohoda** (Readmission Agreement). Hlavným cieľom Dohody o uľahčení vízového režimu je zníženie manipulačných poplatkov a zjednodušenie potrebnej dokumentácie pri získavaní víz. Readmisná dohoda má zase uľahčiť rýchly návrat nelegálnych migrantov, čím predstavuje významný prvok v boji proti nelegálnemu prisťahovalectvu. Z politického hľadiska sa readmisné dohody EÚ považujú za nevyhnutný nástroj efektívneho riadenia

migračných tokov do členských štátov EÚ.³⁸ V týchto dohodách sa nevymedzujú kritériá na posúdenie, či sa osoba zdržiava na území EÚ alebo na území partnerskej krajiny legálne. Túto otázku musia posúdiť vnútroštátne orgány v súlade s vnútroštátnym právom, prípadne právom EÚ.

Vo februári 2008 bol zahájený dialóg EÚ s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko o liberalizácii vízového režimu, t.j. o úplnom zrušení vízovej povinnosti. V máji toho istého roku predstavila Komisia **cestovnú mapu pre liberalizáciu vízového režimu**. Cestovná mapa stanovila kritériá, ktoré má krajina splniť, aby dosiahla zrušenie vízovej povinnosti. Celý proces liberalizácie bol rozdelený na štyri oblasti problémov resp. bloky, o ktorých sa viedol dialóg:

- bezpečnosť dokumentov,
- nelegálna migrácia
- verejný poriadok a bezpečnosť
- vonkajšie vzťahy a základné práva.

15. júla 2009 Európska komisia na základe úspešného plnenia požiadaviek v uvedených oblastiach navrhla liberalizáciu vízového režimu s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko a 19. decembra napokon Macedónsko spolu so Srbskom a Čiernou Horou získalo vízovú liberalizáciu.

2.3 Nástroje predvstupovej finančnej pomoci pre Macedónsko

Súčasťou predvstupového procesu je i čerpanie predvstupových fondov zo strany asociovej alebo kandidátskej krajiny. Vo všeobecnosti ide o 5 fondov, ktoré boli v roku 2007 zlúčeného do jedného rámcového fondu pod názvom IPA. Ide o nasledujúce fondy: PHARE³⁹, ISPA⁴⁰, SAPARD⁴¹, Program pre Turecko a CARDS. Prostriedky z fondu CARDS čerpalo spolu s ostatnými krajinami Západného Balkánu i Macedónsko.

Od vzniku nezávislej krajiny podporovali Európske spoločenstvá (ES) republiku Macedónsko prostredníctvom rozličných programov, ako ECHO, Obnova či PHARE.

³⁸ Európska komisia: *Hodnotenie readmisných dohôd EÚ*. [cit.2011-20-02]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0076:FIN:SK:PDF> > s.3

³⁹ PHARE = Poland and Hungary: Assistance for Reconstruction of their Economies – fond pôvodne pre Poľsko a Maďarsko, neskôr rozšírený na všetky prístupujúce krajiny; cieľom je podpora reforiem

⁴⁰ ISPA = Instrument for Structural Policies for Accession – fond, ktorého prostriedky je možné čerpať na projekty v rámci životného prostredia a infraštruktúry

⁴¹ SAPARD = Special Accession Program for Agriculture and Rural Development – fond, ktorého prostriedky je možné čerpať na projekty v rámci poľnohospodárstva a rozvoja vidieka

V roku 2001 bol predstavený program predvstupovej pomoci CARDS a v roku 2007 bol CARDS spolu s ďalšími predvstupovými nástrojmi nahradený združeným finančným rámcom IPA. Celková finančná pomoc, ktorú poskytli ES a neskôr EÚ Macedónsku od roku 1992, predstavuje viac ako 1,1 miliardy EUR.

2.3.1 CARDS

CARDS - Community Assistance for Reconstruction, Development and Stability - je fond, ktorý je určený na pomoc krajinám prístupujúcim v rámci Stabilizačného a asociačného programu (t.j. pre krajiny západného Balkánu).⁴²

Poskytovanie predvstupovej finančnej pomoci v rámci fondu CARDS bolo zavedené nariadením Rady č. 2666/2000 (nariadenie CARDS). Nariadením CARDS sa Spoločenstvo zaviazalo, že poskytne pomoc Albánsku, Bosne a Hercegovine, Chorvátsku, Federatívnej republike Juhoslávie a bývalému štátu juhoslovanskej republiky Macedónsko.

Podmienkou pre získanie pomoci je, že prijímatelia rešpektujú demokratické princípy, právny princíp, ľudské a menšinové práva, základné slobody a princípy medzinárodného práva.⁴³ Poskytnutie finančnej pomoci krajinám západného Balkánu je taktiež podmienené pokrokom v plnení kodanských kritérií a splnením požiadaviek dohody o stabilizácii a pridružení, ako aj špecifických priorít Prístupového partnerstva.

Finančná referenčná čiastka pre vykonávanie programu CARDS na obdobie od r. 2000 do 2006 sa stanovila na 4 650 miliónov EUR. Rozpočtový orgán schválil na každý rok ročné povolené čiastky pre jednotlivé krajiny západného Balkánu v rámci limitov finančného výhľadu.

Hlavnou inštitúciou EÚ zodpovednou za riadenie CARDS v republike Macedónsko bola **Európska agentúra pre obnovu** (European Agency for Reconstruction - **EAR**). EAR prevzala v roku 2002 správu predchádzajúcich fondov ako aj implementáciu CARDS.

Portfólio finančnej pomoci riadené agentúrou predstavovalo približne 326 miliónov EUR. Činnosť EAR bola prerušená v roku 2008.

Využitie finančnej pomoci CARDS sa po kríze v roku 2001 spočiatku sústredilo predovšetkým na obnovu krajiny, najmä jej infraštruktúry. K stabilizácii krajiny výrazne prispela reforma polície. Krajina sa po kríze postupne politicky i hospodársky zotavovala,

⁴² Lipková, Ľ. a kol.: *Európska únia*. 2011. s. 394

⁴³ NARIADENIE RADY (ES) č. 2666/2000 z 5. decembra 2000. [cit.2010-01-12]. Dostupné na internete: <
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:34:32000R2666:SK:PDF> > s.1

čo umožnilo, aby sa rozsah finančnej pomoci rozšíril na sféru budovania inštitúcií v kľúčových oblastiach *acquis communautaire*. V Strategickom dokumente o krajine 2002-2006 (Country Strategy Paper 2002-2006) boli identifikované štyri prioritné oblasti: demokracia a právny poriadok, hospodársky a sociálny pokrok, súdnictvo a vnútorné záležitosti a životné prostredie a prírodné zdroje.⁴⁴

Tabuľka č.2 Alokácia finančných prostriedkov CARDS na roky 2002-2006 pre republiku Macedónsko (v miliónoch EUR)

Sector	2002	2003	2004	2005	2006	Total
Democracy and the rule of law	17	12	11.5	17	10.1	67.6
Economic & social development	11.5	11	15	8.6	13.1	59.2
Justice and home affairs	7	12.5	24	9.5	7.6	60.6
Environment and natural resources	~	1	2	2	1.3	6.3
Other*	6	7	6.5	7.9	7.9	35.3
Total allocation	41.5	43.5	59	45	40	229

Prameň: *Multi-Annual Indicative Planning Document (MIPD) 2009-2011 – The Republic of Macedonia*. [cit.2010-05-12]. Dostupné na internete: < http://www.sep.gov.mk/content/Dokumenti/MK/MIPD_2009-2011.pdf > s.5

2.3.2 IPA

V roku 2007 vznikol program **IPA – Instrument for Pre-accession Assistance**, ktorého cieľom je v rozpočtovom období 2007-2013 zjednotiť a nahradiť dovtedy existujúce fondy. IPA zavádza mechanizmus riadenia a kontroly použitia prostriedkov prijímajúcimi krajinami.⁴⁵

Program predvstupovej pomoci IPA obsahuje 5 zložiek:

- Prechodná pomoc a budovanie inštitúcií
- Cezhraničná spolupráca

⁴⁴ *Multi-Annual Indicative Planning Document (MIPD) 2009-2011 – The Republic of Macedonia*. [cit.2011-20-02]. Dostupné na internete: < http://www.sep.gov.mk/content/Dokumenti/MK/MIPD_2009-2011.pdf > s. 5

⁴⁵ Lipková, Ľ. a kol.: *Európska únia*. 2011. s. 394

- Regionálny rozvoj
- Rozvoj ľudských zdrojov
- Rozvoj vidieka

Na Macedónsko ako na kandidátsku krajinu sa vzťahuje všetkých 5 zložiek programu. Pre krajiny, ktoré ešte nezískali status kandidátskej krajiny, sa vyčleňujú finančné prostriedky len v rámci prvej a druhej zložky IPA.

Po vzniku IPA bola Macedónsku na obdobie 2007-2012 pridelená finančná pomoc v celkovej výške **507,3 milióna eur**. V nasledujúcej tabuľke je uvedené, aký objem finančných prostriedkov pripadá na jednotlivé roky celkovo i v rámci každej z 5 zložiek programu IPA. Sumy sú uvedené v miliónoch eur.

Tabuľka č.3 Finančné prostriedky IPA pridelené Macedónsku na roky 2007-2012

Zložka IPA	2007	2008	2009	2010	2011	2012
I - Budovanie inštitúcií	41,6	41,1	38,1	36,3	34,5	33,0
II – Cezhraničná spolupráca	4,2	4,1	5,6	5,7	5,8	5,9
III - Regionálny rozvoj	7,4	12,3	20,8	29,4	35,0	39,4
IV - Rozvoj ľudských zdrojov	3,2	6,0	7,1	8,4	9,4	10,6
V - Rozvoj vidieka	2,1	6,7	10,2	12,5	14,0	16,9
Celková suma	58,5	70,2	81,8	92,3	98,7	105,8

Prameň: *Communication from the Commission to the Council and European parliament – Instrument for Pre-accession Assistance (IPA)*. [cit.2011-20-02]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/miff_2010_2012_en.pdf > s. 5

Komisia každoročne vydáva tzv. **viacročný plánovací dokument (MIPD⁴⁶)** v rámci **viacročného orientačného finančného rámca (MIFF⁴⁷)**. Cieľom MIFF pre nástroj predvstupovej pomoci IPA je poskytnúť informácie **o orientačnom rozdelení celkového objemu finančných prostriedkov nástroja IPA**, ako ho navrhuje Komisia v súlade s článkom 5 nariadenia (ES) č. 1085/2006 o IPA. Je v podstate spojitým medzi politickým rámcom súboru opatrení spojených s rozširovaním EÚ a rozpočtovým procesom.

Rámec MIFF je postavený na pohyblivom trojročnom programovom cykle. Za normálnych okolností sa MIFF na roky N, N+1 a N+2 predkladá v poslednom kvartáli roka N-2 ako súčasť súboru opatrení spojených s rozširovaním a predstavuje návrh, ako preniesť

⁴⁶ MIPD = Multi-Annual Indicative Planning Document

⁴⁷ MIFF = Multi-Annual Indicative Financial Framework

politické priority vytýčené v tomto súbore opatrení do finančnej perspektívy, berúc pritom do úvahy celkový finančný rámec.⁴⁸ Prvý MIFF pre Macedónsko bol prijatý 8. novembra 2006 a vzťahoval sa na obdobie rokov 2008 – 2010. Tento dokument zahŕňal aj sumy na rok 2007 z toho dôvodu, že kvôli oneskoreniu prijatia nariadenia IPA nebolo možné prezentovať MIFF na roky 2007-2009.

V dokumente MIPD, ktorý bol prijatý na roky 2009-2011, bolo pre krajinu vyčlenených **272.8 milióna EUR** za účelom podpory úsilia v plnení prístupových kritérií. Táto čiastka zahŕňa všetky zložky IPA a korešponduje s údajmi v Tabuľke č.1.

Nasledujúca tabuľka ukazuje **percentuálne zastúpenie jednotlivých zložiek IPA** v rámci celkovej výšky finančnej pomoci stanovenej na roky 2009-2011. Z tabuľky je možné vyčítať, že podiel finančnej pomoci určený na prvú a druhú zložku IPA sa z roka na rok znižuje na rozdiel od zvyšných troch zložiek pomoci. Ďalej tabuľka ukazuje, že prevažná časť pomoci sa sústreďuje na prvú a tretiu zložku IPA, t.j. budovanie inštitúcií a regionálny rozvoj.

Tabuľka č.4 Podiel jednotlivých zložiek IPA na celkovej finančnej pomoci v rokoch 2009-2011

COMPONENT	2009	2010	2011	TOTAL
I – Institution building	46.5%	39.3%	35%	40%
II – Cross-border cooperation	6.8%	6.2%	5.9%	6%
III – Regional Development	25.4%	31.9%	35.5%	31.5 %
IV – Human Resources Development	8.6 %	9.1%	9.5%	9%
V – Rural Development	12.5%	13.5%	14.2%	13.5%
TOTAL	100%	100%	100%	100%

Prameň: *Multi-Annual Indicative Planning Document (MIPD) 2009-2011 – The Republic of Macedonia*. [cit.2011-20-02]. Dostupné na internete: < http://www.sep.gov.mk/content/Dokumenti/MK/MIPD_2009-2011.pdf > s. 7

Portfólio finančnej pomoci EÚ v rámci **prvej zložky IPA**, ktoré riadi delegácia EÚ v Skopje, predstavuje na roky 2009-2011 108 miliónov EUR. Na rok 2010 stanovil Národný program IPA pre Bývalú juhoslovanskú republiku Macedónsko z uvedenej sumy

⁴⁸ Európska komisia: *NÁSTROJ PREDVSTUPOVEJ POMOCI (IPA) VIACROČNÝ ORIENTAČNÝ FINANČNÝ RÁMEC NA OBDOBIE ROKOV 2009 – 2011*. [cit.2011-20-02]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&ihtmlang=en&lng1=en,sk&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=458558:cs&page=> >

na **budovanie inštitúcií** čiastku 36 miliónov EUR. Finančná pomoc, ktorá spadá pod prvú zložku IPA, sa sústreďuje na podporu implementácie Ochridskej rámcovej dohody, posilnenie administratívnych kapacít s dôrazom predovšetkým na právny poriadok, ekonomický rozvoj a schopnosť plniť záväzky vyplývajúce z členstva.

Na podporu dialógu s miestnymi a regionálnymi autoritami susedných krajín, najmä Bulharska, Grécka a Albánska sa využívajú programy **cezhraničnej spolupráce**, ktoré predstavujú **druhú zložku IPA**. V danej oblasti sa Macedónsko zapája i do programu „Juhovýchodná Európa“, ktorý patrí do pôsobnosti ERDF⁴⁹.

Úlohou **zložiek III až V** IPA je pomôcť krajine pripraviť sa na účasť v kohéznej a vidieckej politike EÚ (Community's cohesion and rural development policy) od dátumu pristúpenia. Kvôli obmedzeným finančným zdrojom sa podpora v rámci **zložky III** sústredila v prvých rokoch na sektor dopravy a životného prostredia, pričom od roku 2010 bola do tejto zložky zaradená i oblasť regionálnej konkurencieschopnosti. V sektore životného prostredia sú hlavné ciele zamerané predovšetkým na budovanie integrovaného systému riadenia odpadu, ktorý spĺňa požiadavky EÚ. **Zložka IV** programu finančnej pomoci má pôsobiť v oblasti podpory zamestnanosti, vzdelania a sociálneho začlenenia. Čo sa týka zamestnanosti resp. boja s vysokou nezamestnanosťou, cieľom je modernizovať a zlepšiť služby poskytované Employment Service Agency, ako aj prijať opatrenia na zlepšenie fungovania pracovného trhu. V rámci podpory vzdelanosti tvoria kľúčové úlohy modernizácia školstva a tréningových systémov a zabezpečenie prístupu menšinových skupín ku vzdelaniu. Oblasť sociálneho začlenenia má v prvom rade za cieľ integráciu znevýhodnených do spoločnosti. **Zložka V** je určená na pomoc pri realizácii priorít pre udržateľný rozvoj, implementáciu acquis v oblasti spoločnej poľnohospodárskej politiky a s ňou súvisiacich otázok, ako je potravinová bezpečnosť či veterinárne a fytosanitárne záležitosti. Konkrétne sa uvedené aktivity zameriavajú na postupnú modernizáciu poľnohospodárskej produkcie a spracovateľského sektora na úroveň, ktorá korešponduje so štandardami EÚ a na zvýšenie zamestnanosti a množstva pracovných príležitostí vo vidieckych oblastiach.⁵⁰

V rámci IPA a jej piatich zložiek poskytla EÚ Macedónsku už pomerne veľkú sumu finančných prostriedkov, pričom výška príspevku sa každoročne zvyšuje.

⁴⁹ *European Regional Development Fund*

⁵⁰ *Multi-Annual Indicative Planning Document (MIPD) 2009-2011 – The Republic of Macedonia*. [cit.2011-24-02]. Dostupné na internete: < http://www.sep.gov.mk/content/Dokumenti/MK/MIPD_2009-2011.pdf > s. 3

Okrem toho krajina čerpá výhody i z rôznych regionálnych a plošných programov, ktoré zahŕňajú **krízový balíček IPA** vytvorený v roku 2008.⁵¹

V kontexte implementovania poskytnutej finančnej pomoci EÚ postupne pracuje na transfere riadenia fondov IPA na národné autority Macedónska v rámci **Decentralised Implementation System (DIS)**, avšak na pokračovanie tohto procesu je nevyhnutné ďalej budovať potrebné riadiace a kontrolné systémy. Dovtedy, kým nedôjde k transferu riadenia na macedónsku vládu, sa musia jednotlivé zložky IPA implementovať centralizovaným spôsobom, a síce prostredníctvom delegácie EÚ.

⁵¹ European Commision: *The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2010 Progress Report* [cit.2011-24-02]. Dostupné na internete: <
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/mk_rapport_2010_en.pdf > s.5

3 Hlavné prekážky vstupu a výzvy do budúcnosti

Za najväčšiu a zásadnú prekážku začatia prístupových rokovaní FYROM s EÚ sa vo všeobecnosti považuje blokovanie zo strany Grécka z dôvodu sporu o názov krajiny, ktorého charakter je mnohými označovaný za malicherný. Po protestoch proti používaniu názvu Republika Macedónsko, bola krajina nakoniec do OSN prijatá pod názvom Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko (angl. Former Yugoslav Republic of Macedonia – FYROM), čo jasne odkazuje na dočasný charakter tohto označenia⁵². Riešenie sporu o názov krajiny je veľmi problematické vzhľadom k neústupnosti obidvoch strán, ktorá pramení z obojstranného boja o zachovanie vlastnej identity.

Spor Macedónska s Gréckom o názov krajiny však určite nepredstavuje jediný problém, ktorý sťažuje približovanie Macedónska k EÚ.

Ďalšou ťažkosťou bol kosovský konflikt, ktorý sa do určitej miery prelial i za macedónsku hranicu a súvisel s eskaláciou napätia medzi albánskou menšinou a majoritným obyvateľstvom v roku 2001. Konflikt bol spojený s faktom, že Albánci v Macedónsku, majú prevažne identitu kosovských Albáncov. Ozbrojené boje boli síce úspešne dokončené, ale napätie medzi Macedóncami a Albáncami pretrváva dodnes na občianskej i politickej úrovni.

Samostatnou kapitolou sú nezhody s Bulharskom. Z bulharskej strany totiž zaznievajú názory, že macedónčina je iba dialektom bulharčiny a Macedónci sú etnickou skupinou bulharského pôvodu.⁵³

V neposlednom rade je potrebné podotknúť, že Macedónsko malo veľmi zlú východiskovú pozíciu, čo sa týka jeho približovania k EÚ. V tejto súvislosti je možné nazvať pokrok, ktorý táto krajina dosiahla, malým zázrakom. Stále je tu však mnoho oblastí, ktoré si vyžadujú ďalšie úsilie na ich hlbšiu reformu, a to predovšetkým justícia, polícia, boj s korupciou, nezávislosť médií, otázky menšinových práv, volebné zákony, a i.

⁵² *FYROM míří do EU - kdy se makedonské slunce přidá k evropským hvězdám?* [cit.2011-28-02]. Dostupné na internete: < <http://www.euroskop.cz/775/17644/clanek/fyrom-miri-do-eu---kdy-se-makedonske-slunce-prida-k-evropskym-hvezdam/> >

⁵³ *FYROM míří do EU - kdy se makedonské slunce přidá k evropským hvězdám?* [cit.2011-28-02]. Dostupné na internete: < <http://www.euroskop.cz/775/17644/clanek/fyrom-miri-do-eu---kdy-se-makedonske-slunce-prida-k-evropskym-hvezdam/> >

3.1 *Spor Macedónska a Grécka o názov krajiny*

V roku 1995 bola podpísaná **dohoda**, ktorou sa Grécko zaväzuje, že nebude blokovat' prijatie Macedónska do medzinárodných organizácií. Už niekoľko rokov trvajúci spor Macedónska s Gréckom o názov krajiny a na ňom postavené blokovanie vstupu Macedónska do EÚ, ale i iných medzinárodných organizácií (najvýznamnejšou je NATO) je dôkazom toho, že Grécko túto dohodu nie je ochotné rešpektovať. Tento fakt povzbudil okrem iného i šírenie nacionalistických pozícií v Macedónsku.

Grécko bráni medzinárodnému uznaniu krajiny pod názvom Macedónsko už od roku 1991, čiže už od samotného vzniku nezávislého štátu po rozpade Juhoslávie. Macedónsko (súčasnú samostatnú republiku, bývalú najjužnejšiu zo zväzových republík bývalej Juhoslávie) treba odlíšiť od Macedónie (Makedonía - súčasť Grécka, bývalý najväčší grécky región, rozdelený na Západnú, Strednú a Východnú Macedóniu, na severe hraničiaci s „juhoslovanským“ Macedónskom).⁵⁴

Práve táto tesná príbuznosť názvov podnecuje už takmer 20 rokov spory medzi Gréckom a bývalou juhoslovanskou krajinou o zvolenie jej názvu, tak aby vyjadroval jej národnú identitu a nebol zameniteľný. Podstata sporu tkvie v skutočnosti, že Grécko považuje názov Macedónsko za výlučnú súčasť svojho národného dedičstva.

Nasledujúca mapa zobrazuje región Grécka nazývaný Macedónsko, ktorý hraničí s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko (FYROM). Centrom gréckeho Macedónska je mesto Solún (grécky Thessaloniki).

⁵⁴ Vaněk, O.: *Časť z histórie Macedónska*. [cit.2011-16-01]. Dostupné na internete: <
<http://sibir.sk/m.php?t=1&m=6&typ=3&id=10033> >

Obrázok č.1 Mapa – FYROM a grécky región Macedónsko

Charakter bilaterálnych sporov sa premieta aj do symbolickej roviny – napríklad v prípade, keď bolo Macedónsko nútené zmeniť svoju vlajku.

Po vyhlásení nezávislosti v rokoch 1992-1995 používalo Macedónsko červenú vlajku so zlatým verginským slnkom ⁵⁵. To sa stretlo s odporom Grécka, ktorého provincia Macedónsko používa rovnakú vlajku, ale s modrým pozadím. Po blokádach na hraniciach boli Macedónci napokon nútení vlajku zmeniť. Súčasná podoba štátnej vlajky bola oficiálne zavedená 5. októbra 1995.

Obrázok č.2 Vlajka nezávislého štátu Macedónsko používaná v rokoch 1992-1995

⁵⁵ symbol starovekého Macedónska

Obrázok č.3 Vlajka nezávislého štátu Macedónsko používaná od októbra 1995

Tieňový grécky minister zahraničných vecí Dimitris Droutsas sa v súvislosti s grécko-macedónskym sporom vyjadril nasledovne: „Grécka pozícia je jasná: Hľadáme meno erga omnes⁵⁶ s geografickým označením“ (...) „Je tiež evidentné z jednohlasného rozhodnutia EÚ a NATO, že riešenie tohto problému je podmienkou pre euroatlantický kurz Macedónska.“⁵⁷.

Na to, aby sa mohol univerzálne používať nový geografický názov, by muselo Macedónsko prijať nové zákony a novelizovať svoju ústavu. Macedónsko však zatiaľ odmieta univerzálne použitie iného názvu a potenciálne nové meno je ochotné používať len v určitých medzinárodných vzťahoch.

Čo sa týka podpory európskej perspektívy Macedónska zo strany obyvateľstva, prieskum verejnej mienky uskutočnený v júli 2010 ukázal, že **väčšine obyvateľov viac záleží na ponechaní si pôvodného názvu krajiny, ako na členstve v NATO či EÚ**. Z 1100 respondentov je názov krajiny dôležitejší pre 66,5 %, zatiaľ čo 26,2 preferuje členstvo v oboch kluboch.⁵⁸ Výsledky boli výrazne ovplyvnené etnickou príslušnosťou respondentov. Názov považuje za dôležitejší 82 % Macedóncov, zatiaľ čo integrácia je podstatnejšia pre 78 % macedónskych Albáncov.

Spor Macedónska a Grécka vyvrcholil 4. apríla 2008, keď **Atény** na summite v Bukurešti **zablokovali pozvánku Skopje do NATO**. Následne na to reagovala EÚ 23. júna 2008 na summite EÚ vyhlásením, že vyriešenie sporu o názov s Gréckom je podmienkou vstupu Macedónska do EÚ. Na konci roku 2009 Grécko opäťovne využilo svoju pozíciu a **zablokovalo určenie dátumu začatia prístupových rokovaní s EÚ** napriek odporúčaniu Európskej komisie.

⁵⁶ *Erga omnes* - voči všetkým

⁵⁷ *Grécko-macedónsky spor: Španieli sú optimisti*. [cit.2011-16-01]. Dostupné na internete: <
<http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/grecko-macedonsky-spor-spanieli-su-optimisti-014462> >

⁵⁸ *Macedónska dilema prináša exotické riešenia*. [cit.2011-18-01]. Dostupné na internete: <
<http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/macedonska-dilema-prinasa-exoticke-riesenia-015504> >

17. novembra 2008 podalo Macedónsko **sťažnosť** na Grécko **na Medzinárodný súdny dvor** v Haagu (ICJ) za zablokovanie vstupu do NATO. Podľa Skopje Atény porušili dočasnú dohodu podporovanú OSN z roku 1995, v ktorej Macedónsko súhlasilo, že v medzinárodných organizáciách vrátane OSN, bude dočasne používať názov Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko. Grécko zase prisľúbilo, že nebude blokovať integráciu susednej krajiny do EÚ a NATO.⁵⁹ Macedónska strana svoju sťažnosť pred ICJ vysvetľuje tým, že vzhľadom na to, že Macedónsko *požiadalo o členstvo v NATO pod názvom FYROM*, čím si splnilo záväzok vyplývajúci z dohody z roku 1995, Gréci nemali právo vstup Macedónska do NATO zablokovať.

Od roku 2009 prebieha pred Medzinárodným súdnym dvorom súdne konanie. V marci 2011 sa začalo vypočúvanie oboch strán sporu, v rámci ktorého krajiny predkladajú svoje argumenty. Predpokladá sa, že sudcovia ICJ by mali spor rozhodnúť do 6 mesiacov, najneskôr však do konca roka 2011.

Od novembra 2007 vedú obe krajiny **rozhovory** o vyriešení sporu o názov **pod záštitou OSN**. Grécko na najvyššej úrovni zastupuje premiér **George Papandreou** a Macedónsko jeho kolega **Nikola Gruevski**. Rokovania v rámci OSN sprostredkúva vyjednávač OSN, americký diplomat **Mathew Nimetz**. Uskutočnil sa už rad dvojstranných stretnutí, aj na úrovni predsedov vlád, avšak bohužiaľ toto úsilie zatiaľ neprinieslo **žiadne konkrétne výsledky**. EÚ zdôrazňuje, že by sa malo zabrániť prijímaniu opatrení a vydávaniu vyhlásení, ktoré by mohli mať negatívny vplyv na dobré susedské vzťahy týchto krajín. Je veľmi dôležité udržiavať dobré susedské vzťahy a usilovať o dosiahnutie obojstranne prijateľného riešenia otázky názvu krajiny pod záštitou OSN.⁶⁰

3.1.1 Alternatívy riešenia sporu

Počas doterajšieho priebehu sporu sa rokovalo o mnohých alternatívach pomenovania Macedónska, ako napr. Republika Severné Macedónsko, Republika nezávislé Macedónsko, Republika demokratické Macedónsko alebo dokonca Republika Skopje. Spomedzi uvedených názvov sa neujal žiaden.

⁵⁹ Macedónsko a Grécko pred medzinárodným súdnym dvorom. [cit.2011-10-03]. Dostupné na internete: <
<http://www.euroinfo.gov.sk/aktuality-d.html?id=21415> >

⁶⁰ Európska komisia: Stratégia rozširovania a hlavné výzvy na roky 2010 – 2011. [cit.2011-10-03]. Dostupné na internete: <
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/strategy_paper_2010_sk.pdf > s.16

Riešením sporu, ktorého význam nadobudol nečakane zásadný a dlhotrvajúci rozmer, by však mohlo byť v ostatnom čase často skloňované pridanie slova „**Vardar**“ k názvu krajiny, a to v podobe „Macedónska republika Vardar“. Táto alternatíva názvu krajiny by zodpovedala požiadavkám Atén, aby Macedónsko susediace s gréckym regiónom s rovnakým názvom, prijalo meno, ktoré viac odkazuje na jeho geografickú konotáciu. Vardar je názov najdlhšej rieky v Macedónsku a jeho kotlina pokrýva dve tretiny krajiny. Hoci by sa mohlo zdať, že riešenie sporu je na dosah ruky a krajiny sa konečne zhodli na obojstranne akceptovateľnom názve, vzniká tu podnet na ďalší spor, a síce neschopnosť strán dohodnúť sa na tom, do akej miery sa bude názov používať. Atény totiž striktnie trvajú na tom, že nový názov by sa mal používať erga omnes - „vo vzťahu s každým“, čo však naráža na odpor Macedónska. Macedónsko doposiaľ trvalo na tom, že si svoj pôvodný názov ponechá pre „vnútorné účely“ a rovnako ho budú môcť používať aj tie štáty, ktoré už Macedónsko uznali.⁶¹

Predpokladá sa, že Macedónsko by si malo zmeniť meno v deň vstupu do EÚ. Táto skutočnosť poslúžila ako východisko pre vznik ďalšej možnej alternatívy dočasného vyriešenia sporu, na základe ktorej by mohlo dôjsť k odblokovaniu prístupových rokovaní, ktoré by však neznamenal okamžité zavedenie používania nového názvu. Autorom uvedeného návrhu je **Európska iniciatíva stability (European Stability Initiative)**. ESI bola založená v roku 1999 multinárodnou skupinou ľudí z praxe a analytikov so širokými skúsenosťami z regiónu západného Balkánu. Inštitút ESI navrhol doplniť do macedónskej ústavy článok o zmene názvu krajiny hneď teraz, čo by Grécku umožnilo odblokovať prístupové rokovania s Bruselom. Ústavná zmena by ale vstúpila do platnosti až vtedy, keď Macedónsko skutočne vstúpi do EÚ.

Znenie doplnku ústavy by mohlo byť nasledovné: „Všetky odkazy na Republiku Macedónsko v tejto ústave budú nahradené odkazom na XX (*kompromisný názov*) v deň keď krajina vstúpi do Európskej únie.“⁶²

Ak by sa Macedónsko z nejakého dôvodu nikdy členom EÚ nestalo, takýmto spôsobom by si nemuselo zmeniť meno.

Uvedený návrh vyvolal veľký záujem v regionálnych médiách a bývalý macedónsky minister pre európske záležitosti Ivica Bocevki sa vyjadril, že by podobná strategická záruka mohla byť v momentálnej situácii celkom vítaná.

⁶¹ *Spor medzi Gréckom a Macedónskom eskaluje*. [cit.2011-15-03]. Dostupné na internete: <
<http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/spor-medzi-greckom-a-macedonskom-eskaluje> >

⁶² *Macedónska dilema prináša exotické riešenia*. [cit.2011-19-03]. Dostupné na internete: <
<http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/macedonska-dilema-prinasa-exoticke-riesenia-015504> >

Podľa názoru autora návrhu by mohla byť daná alternatíva vhodným kompromisným riešením, pri ktorom by boli obe strany relatívne spokojné a mohli by tvrdiť, že vyhrali. Na zažehnanie sporu, a to akýmkoľvek spôsobom, je však nevyhnutná dostatočná politická vôľa dotknutých strán ho vyriešiť a skutočná ochota pristúpiť na určité kompromisy.

3.2 Medzietnické vzťahy

Obyvateľstvo Macedónska je charakteristické svojím multietnickým zložením.

Približne štvrtinu obyvateľstva tvorí **albánska menšina**, čo je veľmi vysoký podiel. Práve albánska menšina a jej nároky a neochota „domácich“ na ne pristúpiť predstavujú veľmi častý zdroj vnútorných konfliktov a narušania politickej stability.

Vyvrcholením napätých medzietnických vzťahov sa stala kríza v roku 2001, ktorá vyústila až do ozbrojeného konfliktu. Pre krajinu je v jej snahe integrovať sa do EÚ kľúčové plniť záväzky Ochridskej rámcovej dohody týkajúce sa zaobchádzania s menšinami a udržiavať v parlamente konštruktívny politický dialóg medzi macedónskymi a albánskymi stranami.

Stále sa opakujúce problémy sú však dôkazom toho, že vo vzťahoch medzi etnikami sa stále udržiava napätie a nedôvera a vôľa oboch strán pristúpiť na kompromisy je stále nedostatočná.

V súčasnosti je kontroverznou otázkou, ktorá vyvoláva debaty o údajnej diskriminácii Albáncov, mestský plán „**Skopje 2014**“. Macedónska vláda, na ktorej čele stojí stredopravá politická strana VMRO-DPMNE predstavila tento projekt v roku 2009. Projekt predpokladá výstavbu najmenej 17 veľkých sôch ako aj konštrukciu niekoľkých budov v centre mesta. Takmer všetci albánski lídri v krajine považujú projekt za diskriminačný voči albánskemu etniku, nakoľko projekt má profilovať len hrdinov etnickej macedónskej väčšiny.⁶³

⁶³ *Skopje: Controversy Over Albanian Monuments Continues*. [cit.2011-19-03]. Dostupné na internete: <
<http://www.balkaninsight.com/en/article/albanian-monuments-to-complement-skopje-2-aa4-project> >

3.3 Výzvy Európskeho parlamentu smerom k Macedónsku

Dňa 10. februára 2010 Európsky parlament prijal **rezolúciu k Bývalej Juhoslovanskej Republike Macedónsko**. Európsky parlament v rezolúcii ocenil reformy a pokrok, ktorý Macedónsko dosiahlo na ceste integrácie do EÚ a vyzval Radu EÚ k čo najskoršiemu začatiu prístupových rokovaní medzi Macedónskom a Európskou úniou.⁶⁴ EP zdôraznil, že jasná vízia členstva v EÚ je naďalej hlavnou hnacou silou reforiem v krajine a je kľúčová pre politickú stabilitu a spoločný cieľ politických predstaviteľov a etnických skupín v republike Macedónsko.⁶⁵

Macedónsko získalo v roku 2010 pozitívne hodnotenie Európskej komisie, ktorá vyzdvihla jeho značný postup. Na to, aby sa krajina mohla skutočne uchádzať o členstvo v EÚ, je však nevyhnutné pokračovať v prebiehajúcom reformnom procese. Podľa slov poslanca EP Eduarda Kukana sa to týka predovšetkým reforiem verejnej správy, justície a opatrení v boji proti korupcii. Viac pozornosti by sa malo sústrediť i na slobodu prejavu a nezávislosť médií.

Európsky parlament i ostatné orgány EÚ vyzývajú Macedónsko a Grécko na ukončenie ich takmer 20 rokov trvajúceho sporu o názov FYROM a upozorňujú, že perspektíva členstva v EÚ sa stala zárukou stability a pokoja v regióne juhovýchodnej Európy. Preto je potrebné si uvedomiť, že neustále oddiaľovanie procesu integrácie ovplyvňuje ďalší politický vývoj v týchto krajinách. Vo svojich výzvach smerom ku Grécku na ukončenie blokovania prístupových rokovaní Macedónska sa EP dokonca odvoláva i na potrebu vzájomnej solidarity krajín v čase ekonomickej krízy.

EP parlament je veľkým vyzývateľom k vyriešeniu grécko-macedónskeho sporu a vo svojich dokumentoch pravidelne zdôrazňuje, že bilaterálne otázky by nemali predstavovať prekážku prístupového procesu, hoci by mali byť vyriešené pred získaním členstva. Z toho vyplýva, že bilaterálny spor Macedónska s Gréckom jednoznačne je prekážkou vstupu, a to zásadnou. Bez jeho vyriešenia neexistuje pre Macedónsko pravdepodobne ani možnosť ďalšieho posunu v prístupovom procese do EÚ.

EP vo svojom uznesení k správe Komisie o pokroku za rok 2010 zaujíma postoj okrem regionálnych vzťahov i k ostatným problémovým oblastiam z hľadiska približovania

⁶⁴ Rezolúcia Európskeho parlamentu k Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko. [cit.2011-21-02]. Dostupné na internete: < <http://www.eduardkukan.eu/ts10022010b.html> >

⁶⁵ Assembly of the Republic Macedonia: *Republic Macedonia on the way to the EU*. [cit.2011-19-03]. Dostupné na internete: < <http://www.sobranie.mk/en/default.asp?ItemID=E51D1627D9969249AABFF136D8EFB38A> >

krajiny k EÚ. Vyjadruje predovšetkým znepokojenie nad **súčasnou politickou situáciou** vrátane bojkotovania národného parlamentu opozičnými stranami a rizikom tohto vývoja, ktorý môže v negatívnom smere ovplyvniť európsku agendu krajiny.

Opodstatnené je i znepokojenie EP nad **rastúcim medzietnickým napätím**, ktoré môže výrazne uškodiť politickej stabilite krajiny a jej európskym vyhliadkam. EP vyzýva vládu, aby vo svojich rozhodnutiach posilnila dialóg medzi etnikami a riadne zohľadnila otázky, na ktoré sú všetky komunity a menšiny citlivé, ako je napr. plán „Skopje 2014“, a aby sa vyhla konaniu a iniciatívam zameraným na posilnenie národnej identity na úkor iných komunit. Ďalej upozorňuje, že je potrebné, aby parlamentný výbor pre medzietnické vzťahy efektívne fungoval pri zapájaní menšín do legislatívneho procesu a zdôrazňuje, že je nevyhnutné vyvinúť ďalšie úsilie na pokračovanie procesu decentralizácie v súlade s Ochridskou rámcovou dohodou. EP žiada obe strany, aby pomocou uvedených opatrení podporili atmosféru vzájomnej dôvery.

EP taktiež upozorňuje, že **volebné zákony** v Macedónsku ešte stále nie sú dostatočne demokratické a je potrebné ich zlepšiť tak, aby vyhovovali odporúčaniam OBSE/ODIHR a Benátskej komisie.

Jednou z hlavných výziev pre všetky krajiny Západného Balkánu zostávajú **slobodné a nezávislé médiá**. EP berie na vedomie existenciu širokého spektra a rozmanitosť verejných a súkromných mediálnych distribučných kanálov v Macedónsku; vyjadruje však znepokojenie nad politizáciou médií a zásahov do ich práce; obáva sa ekonomickej závislosti a koncentrácie politickej moci v médiách, pretože to často vyúsťuje do chýbajúcej redaktorskej nezávislosti a nízkej úrovne žurnalizmu. EP vyzýva zodpovedné orgány, aby posilnili nezávislosť a slobodu médií, aby na všetky uplatňovali rovnaké štandardy a zlepšili transparentnosť ich vlastníctva.

V oblasti **súdneho systému** EP pozitívne hodnotí množstvo zákonov prijatých v rámci reformy súdnictva a vyzýva na ďalšie zintenzívnenie snáh o reformu súdnictva s cieľom zabezpečiť jeho profesionálnosť, účinnosť a nezávislosť od politických tlakov. EP oceňuje, že boli vykonané všetky rozhodnutia súdu, a že sa znížil počet nevybavených prípadov na väčšine súdov.

Vo sfére **boja proti korupcii** je významným krokom vpred nadobudnutie účinnosti zmien trestného zákonníka. Korupcia však zostáva jednou z najkrízovejších oblastí, ktorým musí Macedónsko čeliť.

V oblasti **verejnej správy** naďalej chýba dostatok kapacít a profesionálnosť a stále je značne spolitizovaná.

Situácia rómskej komunity je naďalej znepokojivá. Rómovia čelia veľmi zlým životným podmienkam a diskriminácii v oblasti prístupu na pracovný trh, k zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám. EP zdôrazňuje najmä ťažkú situáciu rómskych dievčat a žien, ktoré sú aj naďalej vystavené dvojnásobnej diskriminácii, založenej ako na etnickom základe, tak na základe pohlavia; vyzýva vládu, aby odhodlanejšie realizovala stratégiu pre Rómov a Akčný plán pre desaťrocie Rómov.⁶⁶

EP vo svojich vyjadreniach ocenil **schválenie protidiskriminačného zákona** ako základného kroku v boji proti diskriminačným praktikám, zdôraznil však dôležitý nedostatok zákona a síce, že na rozdiel od európskych právnych predpisov bola v rámci zákona ako dôvod na diskrimináciu vynechaná sexuálna orientácia.

EP zdôrazňuje význam ochrany a zachovávanía kultúrneho dedičstva, ktoré je pilierom európskych hodnôt a zásad. V tejto súvislosti vyjadril EP poľutovanie nad situáciou, že bolo v Macedónsku zničených mnoho cintorínov, freskových nápisov a artefaktov, ktoré patria do bulharského kultúrneho dedičstva.

Tradičnými oblastami, ktoré si v Macedónsku vyžadujú najväčšie reformy, sú politické kritériá a regionálne otázky. Čo sa týka plnenia **ekonomických kritérií**, krajina dlhodobo vykazuje pomerne pozitívne výsledky a to i napriek nástupu globálnej hospodárskej a finančnej krízy. Avšak i v tejto oblasti je stále čo zlepšovať.

EP vyzdvihuje pokrok krajiny smerom k fungujúcemu trhovému hospodárstvu a vyjadruje pochvalu vláde za **udržiavanie makroekonomickej stability** napriek negatívnemu vplyvu celosvetovej finančnej krízy. Macedónsko je jednou z krajín, ktorá sa s krízou vysporiadala veľmi dobre a má dobré vyhliadky hospodárskeho rastu na nasledujúce roky.

EP vyjadruje spokojnosť nad efektívnym a bezproblémovým vykonaním Dohody o stabilizácii a pridružení s EÚ a v tejto súvislosti považuje za veľmi dôležité **rozhodnutie** vlády **zrušiť colné sadzby** na viac než sto rozličných produktov v súlade s Dohodou o stabilizácii a pridružení s EÚ. Tieto zmeny by mali zvýšiť **konkurencieschopnosť** domácich výrobcov a tým podporiť širší hospodársky rast. Uvedené opatrenie predstavuje dôležitý míľnik preukazujúci úsilie krajiny odolávať zvyšujúcej sa konkurencii, ktorej bude čeliť po svojom vstupe do EÚ.

⁶⁶ Európsky parlament: *Návrh uznesenia k správe o pokroku Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2010*. [cit.2011-02-04]. Dostupné na internete: < <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2011-0225+0+DOC+XML+V0//SK&language=SK> >

Čo sa týka **priamych zahraničných investícií**, ich objem v ostatnom čase poklesol už aj tak z nízkej úrovne v dôsledku svetovej finančnej krízy. Štátne agentúry zodpovedné za získavanie priamych zahraničných investícií by preto mali zvýšiť svoje úsilie o pritiahnutie potenciálnych zahraničných investorov.

Krajina má isté nedostatky v **infraštruktúre**. Je dôležité vytvoriť efektívny a spoľahlivý systém hromadnej dopravy ako v Macedónsku, tak i v celom regióne (vrátane železničného spojenia Sofia – Skopje – Tirana). EP vyjadril poľutovanie nad rozhodnutím vlády znížiť investície do každoročného programu železničnej infraštruktúry a vyzval Komisiu, aby poskytla nevyhnutnú technickú a finančnú pomoc v rámci finančných prostriedkov z nástroja predvstupovej pomoci.

Z hľadiska **udržateľného rozvoja** bol podniknutý významný krok – bola prijatá národná stratégia pre udržateľný rozvoj. EP v súvislosti s udržateľnosťou upozorňuje na veľké problémy v oblasti kvality vôd, riadenia odpadového hospodárstva a ochrany prírody; vyzýva na užšiu spoluprácu v cezhraničných otázkach životného prostredia na základe noriem EÚ. V tejto súvislosti opakovane žiada o účinné sledovanie kvality a úrovne vody v pohraničných jazerách Ochrid, Prespa a Dojran a v rieke Vardar, pričom víta iniciatívu trojstranného euroregiónu jazera Prespa, ktorý zahŕňa Bývalú juhoslovanskú republiku Macedónsko, Grécko a Albánsko.

V kontexte **nevyriešeného sporu o názov s Gréckom** vyzýva EP vlády oboch štátov, aby sa vyhli gestám, kontroverzným akciám a vyhláseniam, ktoré by na ne mohli mať negatívny vplyv a zvýšiť napätie v tejto oblasti. Zároveň vyzýva vysokú predstaviteľku a komisára zodpovedného za rozšírenie a európsku susedskú politiku, aby napomohli dosiahnutie dohody v otázke názvu a ponúkli politické usmernenie pri plnom rešpektovaní prebiehajúceho procesu rokovaní a ustanovení charty OSN. Domnieva sa, že čo najrýchlejšie nájdenie vzájomne prijateľného riešenia je **skúškou polisabonskej spoločnej zahraničnej politiky**, ako aj schopnosti EÚ riešiť dlhoročné medzinárodné spory na svojich hraniciach.

EP zastáva názor, že ďalšie predlžovanie status quo v záležitosti názvu a ďalších otvorených otázok so susednými krajinami by mohlo podkopať nielen stabilitu krajiny a regiónu, ale aj **dôveryhodnosť politiky rozširovania**, a preto vyzýva všetky príslušné strany, aby preukázali dobrú vôľu, solidárnosť a zodpovednosť pri riešení zostávajúcich problémov; v tejto súvislosti vyzýva orgány krajiny, aby podporili iniciatívu vytvorenia spoločných expertných výborov pre dejiny a vzdelávanie spolu s Bulharskom a Gréckom.⁶⁷

13.-14. apríla 2011 sa v Bruseli uskutočnilo medziparlamentné stretnutie, ktoré usporiadal Európsky parlament spolu so súčasným maďarským predsedníctvom. Parlament na tomto stretnutí opätovne zdôraznil, že podporuje európsku budúcnosť pre krajiny západného Balkánu, a že tieto krajiny do EÚ patria.

Maďarský premiér Orbán vo svojom výstupe na stretnutí dokonca varoval: " Ak ich neintegruje EÚ, bude to niekto iní." Podľa neho majú tieto krajiny európsky potenciál. Musia však akceptovať a rešpektovať spoločné európske hodnoty. Celý región vrátane Macedónska naďalej čelí viacerým spoločným výzvam, medzi ktoré patrí predovšetkým zavedenie súdnej reformy a posilnenie boja proti organizovanému zločinu a korupcii.

Problémom Macedónska ako aj celého regiónu je krehkosť politickej stability. Pretrvávajú tu etnické konflikty a konsolidácia nových štátnych štruktúr je pomalá. Potrebná je naozajstná politická vôľa ale aj kultúra na uskutočnenie reforiem, čo sú pre krajinu neľahké úlohy. Len posilnením právneho štátu a demokracie sa dá predchádzať novej radikalizácii vnútropolitických skupín.

Riešenie sporu s Gréckom je už tradičnou otázkou. EÚ však upozorňuje, že Macedónsko by sa v reformnom úsilí a snahe priblížiť sa k EÚ nemalo skrývať za spor o názov a malo by dbať o lepšie plnenie kritérií v uvedených problémových oblastiach.

⁶⁷ Európsky parlament: *Návrh uznesenia k správe o pokroku Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2010*. [cit.2011-06-04]. Dostupné na internete: <
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2011-0225+0+DOC+XML+V0//SK&language=SK> >

Záver

Oficiálny postoj EÚ hovorí, že ďalšie rozšírenie je v najväčšom záujme ako samotnej EÚ tak aj potenciálnych členských krajín. Skutočnosť sa však od tohto tvrdenia môže značne odlišovať.

V prvej kapitole práce boli uvedené dve skupiny protichodných názorov na ďalšie rozšírenie EÚ o krajiny západného Balkánu a síce skupina, ktorá považuje vyriešenie susedských a medzietnických vzťahov za nevyhnutú podmienku vstupu a skupina, ktorá naopak vníma práve vstup do EÚ ako najefektívnejší prostriedok riešenia týchto problémov. Zdá sa, že prax sa skôr nakláňa k prvej alterantíve, nakoľko v hodnoteniach plnenia kritérií z hľadiska etnických a regionálnych sporov zo strany orgánov Únie, sa vyriešenie týchto problémov považuje za nevyhnutné pre vstup. V prípade Macedónska je to obzvlášť viditeľné na neschopnosti krajiny pohnúť sa v prístupovom procese o krok ďalej, kde sa stávajú hlavným „kameňom úrazu“ práve nevyriešené susedské vzťahy s Gréckom a vnútropolitické konflikty medzi menšinami. Navyše v prípade sporu s Gréckom EÚ skôr podporí Grécko ako svoju členskú krajinu. Najvýraznejšie sa to prejavuje tým, že Rada, ktorá reprezentuje záujmy členských štátov, dodnes nezaujala postoj a neurčila dátum začatia prístupových rokovaní napriek dvojnásobnému odporúčaniu Komisie.

Momentálne je spor s Gréckom najväčšou a zásadnou brzdou pokračovania prístupového procesu Macedónska do EÚ. Vyriešenie sporu si vyžaduje obnovenú politickú vôľu dotknutých strán, nie rivalitu, ale ochotu pristupovať na kompromisy. Dalo by sa tvrdiť, že Macedónsko už svoj ústupok spravilo tým, že je ochotné si vôbec zmeniť názov alebo k nemu niečo pridať. Kľúčovým problémom zostáva, že Grécko žiada používanie názvu *erga omnes*, čo Macedónsko odmieta. Faktom je, že Macedónsko uznávajú pod jeho pôvodným názvom všetky krajiny EÚ okrem Grécka, Grécko však žiada aby Macedónsko zaviedlo používanie svojho nového názvu vo vzťahu ku všetkým. Do akej miery má ktorá strana pravdu, o tom už môže pravdepodobne rozhodnúť len Medzinárodný súdny dvor, pred ktorým sa krajiny už súdia v otázke zablokovania vstupu Macedónska do NATO.

Mnohí pozorovatelia takmer dvadsať rokov pretrvávajúceho sporu však skepticky tvrdia, že vyriešenie záležitosti je v nedohľadne a s tým aj vstup Macedónska do EÚ. Hoci EÚ vyslovila už niekoľkokrát svoj odhad, dakedy by sa mohlo Macedónsko stať členom EÚ, začiatok prístupových rokovaní sa neustále odkladá a s tým aj prognózovaný dátum vstupu

do EÚ. Veľkú podporu má rozšírenie EÚ o Macedónsko u EP, ktorý neustále vyzýva krajinu na ďalšie úsilie v plnení prístupových kritérií, a predovšetkým na zvýšenie snahy čo najskôr vyriešiť svoj spor s Gréckom.

Podľa môjho názoru by v otázke riešenia sporu mohol byť výrazne nápomocný Medzinárodný súdny dvor, ktorý predstavuje v medzinárodnom spoločenstve významnú autoritu. Bez skutočnej politickej vôle oboch strán však pre vyriešenie sporu neexistuje východisko. Ak ju krajiny dokážu nájsť a Macedónsko začne svoje rokovania s EÚ, prístupový proces nadobudne novú dynamiku a Macedónsku by už na ceste do EÚ nemala stáť žiadna neprekonateľná prekážka, azda okrem etnických sporov, ktoré nabúravajú stabilitu krajiny a škodia jej európskym vyhliadkam.

Dôležitým aspektom, ktorý by sa mal zohľadniť pri posudzovaní rozšírenia EÚ o Macedónsko je záujem domáceho obyvateľstva o členstvo v EÚ. Chcú byť Macedónčania Európanmi? Pravdou je, že prevažná časť macedónskeho obyvateľstva považuje členstvo v EÚ za dobrú vec. Ak však zoberieme do úvahy spor s Gréckom o názov, väčšina obyvateľstva podľa domáceho prieskumu tvrdí, že by bolo ochotná sa vzdať členstva v EÚ výmenou za ponechanie názvu. Preto zostáva veľkým otáznikom, čo sa stane, ak si Macedónsko nakoniec zmení názov a Grécko mu tak otvorí cestu do EÚ. Jedno je isté, a síce že posledné slovo bude mať aj tak obyvateľstvo. Ak by sa už Macedónsko naozaj ocitlo pred vstupnou bránou do EÚ, nevyhne sa referendu, v ktorom môžu občania potenciálne nespokojní s novým názvom, v konečnom dôsledku odmietnuť vstup svojej krajiny do EÚ.

Európska perspektíva Macedónska však jednoznačne existuje. Je v prvom rade na samotnom Macedónsku, ako s ňou vynaloží. Dátum potenciálneho vstupu do EÚ je však veľmi ťažké odhadnúť, keďže všetko závisí od vývoja krajiny, od jej vôle a schopnosti riešiť miestne a susedské spory a od tempa uskutočnených reforiem. Integrácia do EÚ by však krajine nepochybne priniesla mnohé výhody najmä v podobe zvýšenia jej politickej stability ako aj ekonomickej prosperity.

Zoznam použitej literatúry

Knižná literatúra:

HURNÁ, L., RUSIŇÁK, P. 2010. *Právo Európskej Únie*. Bratislava: EKONÓM, 2010. 396 s. ISBN 978-80-225-3048-4

LIPKOVÁ, Ľ. a kol. 2011. *Európska únia*. Prvé vydanie. Bratislava: Sprint dva, 2011. 446 s. ISBN 978-80-89393-33-6

POPOVIĆ, T., KOVAČ, O. 1996. *Yugoslavia and the European Union THE PAST AND THE FUTURE*. Belgrade: Institute of economic sciences, 1996. 184 s. ISBN 86-80315-26-5

Elektronické pramene:

Assembly of the Republic Macedonia: Republic Macedonia on the way to the EU. [online]. [cit.2011-19-03]. Dostupné na internete: <
<http://www.sobranie.mk/en/default.asp?ItemID=E51D1627D9969249AABFF136D8EFB38A> >

BALKAN INSIGHT: [Skopje: Controversy Over Albanian Monuments Continues](http://www.balkaninsight.com/en/article/albanian-monuments-to-complement-skopje-2-aa4-project). [online]. 16.10.2010 [cit.2011-19-03]. Dostupné na internete: <
<http://www.balkaninsight.com/en/article/albanian-monuments-to-complement-skopje-2-aa4-project> >

EURACTIV: Grécko-macedónsky spor: Španieli sú optimisti. In: *Európska únia: portál o EÚ*. [online]. 5.2.2010 [cit.2011-16-01]. Dostupné na internete: <
<http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/grecko-macedonsky-spor-spanieli-su-optimisti-014462> >

EURACTIV: Macedónska dilemma prináša exotické riešenia. In: *Európska únia: portál o EÚ*. [online]. 13.7.2010 [cit.2011-18-01]. Dostupné na internete: < <http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/macedonska-dilema-prinasa-exoticke-riesenia-015504> >

EURACTIV: Operácie EÚ v rámci EBOP. In: *Európska únia: portál o EÚ*. [online]. 1.2.2010 [cit.2010-07-12]. Dostupné na internete: < http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/zoznam_liniek/operacie-eu-v-ramci-ebop >

EURACTIV: Spor medzi Gréckom a Macedónskom eskaluje. In: *Európska únia: portál o EÚ*. [online]. 18.7.2008 [cit.2011-15-03]. Dostupné na internete: < <http://www.euractiv.sk/rozsirovanie/clanok/spor-medzi-greckom-a-macedonskom-eskaluje> >

Eurocentrum Praha: FYROM mieri do EU - kedy se makedonské slunce přidá k evropským hvězdám? [online]. 19.10.2010 [cit.2011-28-02]. Dostupné na internete: < <http://www.euroskop.cz/775/17644/clanek/fyrom-miri-do-eu---kdy-se-makedonske-slunce-prida-k-evropskym-hvezdam/> >

EURO INFO: Macedónska republika. [online]. [cit.2011-28-01]. Dostupné na internete: < <http://www.euroinfo.gov.sk/redirect-7ec.html> >

EURO INFO: Macedónsko a Grécko pred medzinárodným súdnym dvorom. [online]. 10.2.2011 [cit.2011-10-03]. Dostupné na internete: < <http://www.euroinfo.gov.sk/aktuality-d.html?id=21415> >

EUROPA: Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko. In: *Portál Európskej únie*. [online]. [cit.2011-14-02]. Dostupné na internete: < http://europa.eu/abc/european_countries/candidate_countries/fyrom/index_sk.htm >

EUROPA: EU-FYROM - Stabilisation and Association Agreement enters into force. In: *Gateway to the European Union*. [online]. 1.4.2004 [cit.2011-02-02]. Dostupné na internete: < http://www.eu-un.europa.eu/articles/es/article_3353_es.htm >

European Commission: Commission Opinion on the Application from the Former Yugoslav Republic of Macedonia for Membership of the European Union. [online]. 9.11.2005 [cit.2011-22-02]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0562:FIN:EN:PDF> >

European Commission: Communication from the Commission to the Council and European parliament – Instrument for Pre-accession Assistance (IPA). [online]. 5.11.2008 [cit.2011-20-02]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key_documents/reports_nov_2008/miff_2010_2012_en.pdf >

European Commission: EU - the former Yugoslav Republic of Macedonia relations. [online]. [cit.2011-15-01]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/enlargement/candidate-countries/the_former_yugoslav_republic_of_macedonia/eu_the_former_yugoslav_republic_of_macedonia_relations_en.htm >

European Commission: The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2010 Progress Report [online]. 9.11.2010 [cit.2011-24-02]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/mk_rapport_2010_en.pdf >

Európska komisia: Hodnotenie readmisných dohôd EÚ. [online]. 23.2.2011 [cit.2011-20-02]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0076:FIN:SK:PDF> >

Európska komisia: Nástroj predvstupovej pomoci (IPA) Viacročný orientačný finančný rámec na obdobie rokov 2009 – 2011. [online]. 6.11.2007 [cit.2011-20-02]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&ihtmlang=en&lng1=en,sk&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=458558:cs&page=> >

Európska komisia: Stanovisko Komisie k žiadosti Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko o členstvo v Európskej únii. [online]. 9.11.2005 [cit.2010-07-12]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0562:FIN:SK:HTML> >

Európska komisia: Stratégia rozširovania a hlavné výzvy na roky 2008 – 2009. [online]. 5.11.2008 [cit.2011-14-02]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/strategy_paper_incl_country_conclu_sk.pdf >

Európska komisia: Stratégia rozširovania a hlavné výzvy na roky 2009 – 2010. [online]. 14.10.2009 [cit.2011-08-02]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0533:FIN:SK:PDF> >

Európska komisia: - Stratégia rozširovania a hlavné výzvy na roky 2010 – 2011. [online]. 9.11.2010 [cit.2011-14-02]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2010/package/strategy_paper_2010_sk.pdf >

Európska komisia: Západný Balkán: podpora európskej perspektívy. [online]. 5.3.2008 [cit.2011-24-01]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/balkans_communication/western_balkans_communication_050308_sk.pdf >

Európsky Parlament - Informačná kancelária na Slovensku: *EP: Západný Balkán patrí do Európy*. [online]. 15.4.2011 Dostupné na internete: < <http://bratislava.adagio4.eu/view/sk/press-release/news/news-2011/news-2011-April/news-2011-April-29.html;jsessionid=096CD548C8F62F951026C7734752AC94> >

Európsky parlament: Návrh uznesenia k správe o pokroku Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2010. [online]. 24.3.2011 [cit.2011-02-04]. Dostupné na internete: < <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2011-0225+0+DOC+XML+V0//SK&language=SK> >

Európsky parlament: Správa o správe o pokroku Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2007. [online]. 4.3.2007 [cit.2010-16-11]. Dostupné na internete: < <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2008-0059+0+DOC+XML+V0//SK> >

Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky: Ekonomicko-finančný materiál – Macedónska republika. [online]. [cit.2011-13-02]. Dostupné na internete: < [http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/\\$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_C2E686109D384052C125783B0047F263_SK/$File/Macedonsko_ZIT_2011.pdf) >

Multi-Annual Indicative Planning Document (MIPD) 2009-2011 – The Republic of Macedonia. [online]. [cit.2011-20-02]. Dostupné na internete: < http://www.sep.gov.mk/content/Dokumenti/MK/MIPD_2009-2011.pdf >

Rada EÚ: 2008/212/ES: Rozhodnutie Rady z 18. februára 2008 o zásadách, prioritách a podmienkach obsiahnutých v prístupovom partnerstve s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko. [online]. 18.2.2008 [cit.2011-19-01]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008D0212:SK:HTML> >

Republic of Macedonia – Ministry of Foreign Affairs: Macedonia and EU. [online]. [cit.2010-04-12]. Dostupné na internete: < <http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=312> >

Rezolúcia Európskeho parlamentu k Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko. [online]. 10.2.2010 [cit.2011-21-02]. Dostupné na internete: < <http://www.eduardkukan.eu/ts10022010b.html> >

SARIO: Macedónsko – Všeobecná informácia. [online]. [cit.2010-12-11]. Dostupné na internete: < http://sario.elet.sk/swift_data/source/dokumenty/Podpora%20exportu/Teritoria/MACEDO NSKO info SARIO 2007.pdf >

SCHÖNWIESNER, R. 2003. *Macedónsko spomína na stratenú dynamiku*. [online]. 31.03.2003 [cit.2011-13-02]. Dostupné na internete: < <http://ekonomika.etrend.sk/svet/macedonsko-spomina-na-stratenu-dynamiku.html>

Úradný vestník Európskej únie: Nariadenie Rady (ES) č. 2666/2000 z 5. decembra 2000. [online]. 7.12.2000 [cit.2010-01-12]. Dostupné na internete: < <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:34:32000R2666:SK:PDF> >

VANĚK, O. 2006. *Časť z histórie Macedónska*. [online]. 30.4.2006 [cit.2011-16-01]. Dostupné na internete: < <http://sibir.sk/m.php?t=1&m=6&typ=3&id=10033> >

Visa liberalisation with the Former Yugoslav Republic of Macedonia – Roadmap. [online]. Dostupné na internete: < <http://www.esiweb.org/pdf/White%20List%20Project%20Paper%20-%20Roadmap%20Macedonia.pdf> >

VÝZVA SAMRS/2010/01 na poskytnutie dotácie realizátorovi projektu „Zlepšenie životných a environmentálnych podmienok obyvateľov mestskej časti Novo Selo - Kolečino, Macedónsko - dokončenie“. [online]. [cit.2011-28-01]. Dostupné na internete: < <http://www.slovakaid.sk/wp-content/uploads/2010/03/V%C3%BDzva-na-projekt-dokon%C4%8Denia-%C4%8COV-SAMRS201001.pdf> >

Prílohy

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 9.11.2005

KOM(2005) 562 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE

Stanovisko Komisie k žiadosti Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko o členstvo v Európskej únii {SEK(2005) 1425}{SEK(2005) 1429}

A. ÚVOD

a) Úvod

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko predložila 22. marca 2004 svoju žiadosť o členstvo v Európskej únii a Rada ministrov požiadala Komisiu, aby 17. mája 2004 predložila svoje stanovisko k tejto žiadosti v súlade s postupom ustanoveným v článku 49 Zmluvy o Európskej únii, ktorým sa stanovuje: „O členstvo v únii môže požiadať každý európsky štát, ktorý rešpektuje zásady uvedené v článku 6 ods. 1). Svoju žiadosť adresuje Rade, ktorá sa uznáva jednomyseľne po porade s Komisiou a po obdržaní súhlasu Európskeho parlamentu, ktorý sa uznáva absolútnou väčšinou svojich poslancov.“

Článok 6 ods. 1 stanovuje „Únia je založená na zásadách slobody, demokracie, dodržiavania ľudských práv a základných slobôd a právneho štátu, ktoré sú spoločné členským štátom.“

Toto je právny rámec, na základe ktorého Komisia predkladá súčasné stanovisko.

Žiadosť Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko o členstvo je súčasťou historického procesu, v ktorom krajiny západného Balkánu prekonávajú politickú krízu vo svojom regióne, a orientujú sa na pripojenie k oblasti mieru, stability a prosperity vytvorenej Úniou. V „Solúnskej agende pre západný Balkán“ prijatou Európskou radou na jej zasadnutí v júni 2003 sa zdôrazňuje „že tempo ďalšieho pohybu krajín západného Balkánu smerom k EÚ môžu ovplyvňovať len ony a bude závisieť na správaní sa každej krajiny pri implementácii reforiem, teda dodržiavaní kritérií, ktoré stanovila Európska rada na svojom zasadnutí v Kodani v roku 1993, a podmienok procesu stabilizácie a pridruženía.“

Zasadnutie Európskej rady v Kodani v júni 1993 dospelo k záveru, že:

„Pridružené krajiny v strednej a východnej Európe, ktoré si to želajú, sa stanú členmi Únie. Pridruženie sa uskutoční, len čo bude krajina schopná prevziať záväzky členstva splnením hospodárskych a politických podmienok.

Členstvo si vyžaduje,:

- aby kandidátska krajina dosiahla stabilitu inštitúcií, ktoré zaručujú demokraciu, právny štát, ľudské práva a rešpektovanie a ochranu menšín,
- existenciu fungujúceho trhového hospodárstva, ako aj kapacity na zvládnutie konkurenčného tlaku a trhových síl v rámci Únie,
- schopnosť prijať záväzky členstva vrátane dodržiavania cieľov politickej, hospodárskej a menovej únie.

Schopnosť únie prijímať nových členov pri zachovaní tempa európskej integrácie je takisto dôležitým kritériom vo všeobecnom záujme ako Únie, tak aj kandidátskych krajín.”

Európska rada na svojom zasadnutí v Madride v decembri 1995 uviedla potrebu „vytvoriť podmienky pre postupnú, rovnomernú integráciu žiadateľských krajín, najmä prostredníctvom rozvoja trhového hospodárstva, úpravy ich administratívnej štruktúry, vytvorenia stabilného hospodárskeho a menového prostredia.”

Rada na svojom zasadnutí 29. apríla 1997 definovala podmienky procesu stabilizácie a pridruženia (PSP), do ktorých zahrnula spoluprácu s Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu (MTTJ; International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia, ICTY) a regionálnu spoluprácu. Tieto podmienky sú základným prvkom SAP a sú začlenené do dohody o stabilizácii a pridružení (DSP; Stabilisation and Association Agreement, SAA) s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko, ktorá nadobudla platnosť v apríli 2004.

Vo svojom stanovisku preto Komisia analyzuje žiadosť Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko na základe schopnosti krajiny splniť kritéria stanovené Európskou radou na jej zasadnutí v Kodani v roku 1993 a podmienky stanovené pre SAP, hlavne podmienky definované Radou v jej záveroch z 29. apríla 1997.

Metóda použitá pri príprave tohto stanoviska je rovnaká ako metóda použitá pri príprave predchádzajúcich stanovísk. Komisia analyzovala ako súčasnú situáciu, tak aj strednodobé výhľady. Na účely tohto stanoviska a bez toho, aby bol dátum budúceho prístúpenia vopred stanovený, bola definovaná strednodobá perspektíva na obdobie piatich rokov. Pri príprave svojho odporúčania o začatí prístupových rokovaní venovala Komisia mimoriadnu pozornosť existujúcim kapacitám Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko, ktoré sú potrebné na splnenie politických kritérií.

Správa obsahujúca podrobnú analýzu, na ktorej je založené toto stanovisko, je verejne prístupná ako osobitný dokument (Analytická správa o stanovisku k žiadosti Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko o členstvo v EÚ).

b) Vzťahy medzi EÚ a Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, ktorá je najjužnejšou časťou bývalej Zväzovej socialistickej juhoslovanskej republiky a má 2 milióny obyvateľov, sa stala nezávislou v novembri 1991. Krajina udržiava zmluvné vzťahy s Európskymi spoločenstvami od roku 1996. V roku 1997 podpísala dohodu o spolupráci, ako aj dohody o obchode a textile, ktoré nadobudli platnosť v roku 1998. Dohoda o stabilizácii a pridružení (DSP) bola podpísaná v apríli 2001 a do platnosti vstúpila 1. apríla 2004.

Hlavnou výzvou pre politickú stabilitu krajiny bola od jej nezávislosti kríza v roku 2001. Ohridskou rámcovou dohodou podpísanou 13. augusta 2001 a záväzkom vlád úradujúcich od roku 2001, ktoré sa ju rozhodli implementovať, sa dosiahol návrat k stabilite. Podľa rámcovej dohody bola potrebná implementácia širokého legislatívneho programu, ktorý bol ukončený v júli 2005. Vláda teraz pokračuje v efektívnej implementácii nového legislatívneho rámca, ktorým sa ďalej posilní atmosféra dôvery a stability v krajine a podporí sa narastajúce pozitívne prostredie pre integráciu do EÚ.

Európska únia tento proces dôsledne podporuje. Záväzok EÚ na dosiahnutie mieru a stability v krajine ďalej dokazuje vojenská misia EÚ „Concordia“, ktorá od marca do decembra 2003 nahradila misie NATO. Po prijatí rozhodnutia v septembri 2003 umiestnila EÚ v decembri 2003, na pozvanie vlády, policajnú misiu „EUPOL Proxima“. Táto misia má mandát na podporu konsolidácie práva a poriadku a reformu polície. Súčasný mandát misie EUPOL Proxima trvá do 15. decembra 2005. V krajine takisto pôsobí od roku 2001 Monitorovacia misia Európskej únie, na základe dohody uzavretej v auguste 2001.

Komisia finančne podporuje Bývalú juhoslovanskú republiku Macedónsko v jej úsilí o európsku integráciu a bude sa zameriavať na opatrenia, ktoré sú potrebné na riešenie nedostatkov určených v tomto stanovisku. Národné výročné programy CARDS boli prijaté v roku 2004 a predstavujú 51 miliónov eur a v roku 2005 39 miliónov eur.

B. KRITÉRIÁ ČLENSTVA

1. POLITICKÉ KRITÉRIÁ

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko má stabilné demokratické inštitúcie, ktoré riadne fungujú, pričom rešpektujú hranice svojich právomocí a spolupracujú. Napriek opakovaným odporúčaniam OBSE-ODIHR po voľbách v roku 2002, ukázali miestne voľby v roku 2005 sériu vážnych nezrovnalostí. Včasná a primeraná implementácia odporúčaní OBSE-ODIHR a záväzkov politických strán budú rozhodujúce na zabezpečenie úplnej integrity ďalších parlamentných volieb. Zatiaľ čo opozícia všeobecne zohráva normálnu úlohu vo fungovaní inštitúcií, jedna opozičná strana sa rozhodla zdržať sa účasti na práci parlamentu od apríla 2005.

Existuje pevné odhodlanie implementovať Ohridskú rámcovú dohodu a dôležitý pokrok dosiahnutý od roku 2001 je rozhodujúci pre posilnenie stability krajiny. Aby sa ďalej posilnila atmosféra dôvery a upevnili dosiahnuté úspechy, mala by vláda pokračovať v efektívnej implementácii dohody.

Právny štát sa postupne upevňuje. Od krízy v roku 2001 bolo zaznamenané výrazné úsilie reformovať políciu. Je však stále potrebné prijať kroky na zabezpečenie právneho štátu na celom území. To zahŕňa uskutočnenie reformy polície, ktorá je rozhodujúca pre efektívnejšiu činnosť polície, a predchádzanie možnému stupňovaniu incidentov. Je potrebné udržať úsilie na zlepšenie nezávislosti a účinnosti súdneho systému, počnúc zmenou ústavy v súlade s odporúčaniami Rady Európy. Úroveň korupcie zostáva vysoká a ovplyvňuje mnohé aspekty hospodárskeho, sociálneho a politického života krajiny. Preto je potrebné ďalej posilňovať efektívnosť boja proti korupcii.

V oblasti dodržiavania základných práv nie sú žiadne veľké problémy. Bolo vykonaných niekoľko ústavných a legislatívnych zmien, ktoré poskytujú vysokú úroveň ochrany práv menšín. Je dôležité, aby boli tieto legislatívne ustanovenia aj naďalej riadne implementované.

Krajina plne spolupracuje s Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu. Ratifikovala dvojstrannú dohodu o imunitě s USA týkajúcu sa Medzinárodného trestného tribunálu, ktorá nie je v súlade s príslušnými hlavnými zásadami EÚ. Krajina sa zaviazala k regionálnej spolupráci. V tejto oblasti je potrebné udržať úsilie, najmä s cieľom vyriešiť v záujme dobrých susedských vzťahov otázku názvu krajiny s Gréckom.

2. EKONOMICKÉ KRITÉRIÁ

V Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko existuje široká politická dohoda na hlavných zásadách hospodárskych politík. Hospodárstvo dosiahlo vysoký stupeň makroekonomickej stability s nízkou infláciou, vyrovnanými verejnými financiami a nízkym dlhom verejných financií. Liberalizácia cien a obchodu, ako aj privatizácia sú vo väčšej miere ukončené. Zdá sa, že finančný sektor je stabilný. Pracovná sila je vybavená riadnym základným vzdelaním a dotácia krajiny v oblasti dopravy a telekomunikácií je dosť dobrá. Hospodárska integrácia s EÚ významne napreduje.

Fungovanie trhového hospodárstva však narušujú slabé stránky inštitúcií, ako sú pomalé a zložité administratívne postupy, nedostatky v súdnom systéme a obmedzený pokrok v registrácii pôdy a majetku. Z tohto dôvodu nevedie podnikateľské prostredie k stimulácii investícií, najmä priamych zahraničných investícií a rastu. Navyše fungovanie pracovného a finančného trhu je nedostatočné, čo bráni zníženiu najmä vysokej nezamestnanosti a brzdí poskytovanie úverov podnikom. Domáce a zahraničné investície sú nedostatočné, čo vedie k nízkej produktivite rastu a zhoršeniu hospodárskej súťaže. Existencia výrazného neformálneho sektora vedie k vážnym narušeniam v rámci ekonomiky. Komoditná štruktúra vývozu je nevyvážená. V tejto fáze by preto hospodárstvo stálo pred veľkými problémami pri odolávaní konkurenčnému tlaku na jednotnom trhu. Riešením určených nedostatkov pokračovaním v štrukturálnych reformách by sa malo prispieť k zlepšeniu fungovania trhového hospodárstva a jeho konkurencieschopnosti.

3. SCHOPNOSŤ PLNÍŤ ZÁVÄZKY VYPLÝVAJÚCE Z ČLENSTVA

Schopnosť Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko prevziať záväzky členstva boli prehodnotené podľa týchto ukazovateľov:

- Závazky stanovené v dohode o stabilizácii a pridružení;
- Pokrok pri prijímaní, implementácii a presadzovaní acquis.

Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko urobila pokrok pri uplatňovaní dohody o stabilizácii a pridružení, hoci je potrebné venovať náležitú pozornosť dodržiavaniu termínov stanovených v tejto dohode.

Krajina vynaložila výrazné úsilie na zosúladienie svojich právnych predpisov s acquis , najmä v oblastiach týkajúcich sa vnútorného trhu a obchodu. V tomto úsilí je potrebné pokračovať. Krajina však stojí pred hlavnými výzvami implementácie a najmä presadzovania právnych predpisov. Administratívne a súdne kapacity sú v mnohých oblastiach naďalej nedostatočné a bude potrebné ich výrazne posilniť, aby sa mohlo acquis riadne uplatňovať.

Ak bude Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko pokračovať vo svojom úsilí, nemala by mať s uplatňovaním acquis v strednodobom horizonte veľké problémy v týchto oblastiach:

- Rybné hospodárstvo;
- Hospodárska a menová politika;
- Štatistika;
- Podnikanie a priemyselná politika;
- Transeurópske siete;
- Veda a výskum;
- Vzdelávanie a kultúra;
- Vonkajšie vzťahy;
- Zahraničná, bezpečnostná a obranná politika;
- Finančné a rozpočtové ustanovenia.

Krajina bude musieť vynaložiť ďalšie úsilie, aby zosúladiť svoje právne predpisy s acquis a efektívne ich implementovala a presadila v strednodobom horizonte v týchto oblastiach:

- Sloboda pohybu pracovníkov;
- Právo usadiť sa a sloboda poskytovať služby;
- Voľný pohyb kapitálu;
- Finančné služby;
- Ochrana spotrebiteľa a zdravia.

Krajina bude musieť vynaložiť značné a udržateľné úsilie, aby zosúladiť svoje právne predpisy s acquis , efektívne ich implementovala a presadila v strednodobom horizonte v týchto oblastiach:

- Verejné obstarávanie;
- Obchodné právo;

- Informačná spoločnosť a médiá;
- Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka;
- Potravinová bezpečnosť, veterinárna a rastlinolekárska politika;
- Dopravná politika;
- Energetika;
- Zdaňovanie;
- Sociálna politika a zamestnanosť;
- Regionálna politika a koordinácia štrukturálnych nástrojov;
- Spravodlivosť, sloboda a bezpečnosť;
- Colná únia.

Pokiaľ sa úsilie značne neurýchli, krajina nebude môcť v strednodobom horizonte dosiahnuť súlad s požiadavkami *acquis* v týchto oblastiach:

- Voľný pohyb tovaru;
- Zákon o duševnom vlastníctve;
- Politika hospodárskej súťaže;
- Finančná kontrola.

V oblasti životného prostredia bude potrebné veľmi výrazné úsilie vrátane podstatných investícií a posilnenia administratívnych kapacít na presadzovanie právnych predpisov. Úplný súlad s *acquis* by sa mohol dosiahnuť len v dlhodobom horizonte a vyžadoval by vyššiu úroveň investícií.

C. ZÁVER A ODPORÚČANIE

- Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko je fungujúcou demokraciou so stabilnými inštitúciami, ktoré vo všeobecnosti zaručujú právny štát a rešpektovanie základných práv. Krajina v roku 2001 podpísala dohodu o stabilizácii a pridružení a odvtedy vo všeobecnosti uspokojivo dodržiava záväzky, ktoré s tým súvisia. Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko úspešne implementovala legislatívnu agendu Ohridskej rámcovej dohody, ktorá prispela k významným politickým zlepšeniam a pokroku v oblasti bezpečnosti v krajine. Teraz je potrebné tieto právne predpisy plne presadzovať. Krajina je naďalej zaviazaná k regionálnej spolupráci. Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko potrebuje vynaložiť dodatočné úsilie najmä v oblastiach volebného procesu, reformy polície a boja proti korupcii. Na základe celkového pokroku dosiahnutých reforiem sa Komisia domnieva, že krajina úspešne napreduje na ceste k splneniu politických kritérií stanovených na zasadnutí Európskej rady v Kodani v roku 1993 a procesu stabilizácie a pridruženía.

- Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko prijala dôležité kroky smerom k vytvoreniu fungujúceho trhového hospodárstva. Hoci by krajina nebola schopná zvládnuť konkurenčný tlak v rámci Únie v strednodobom horizonte, kurz hospodárskych reforiem, ktoré krajina začala realizovať, ak sa dynamicky uskutočnia, jej umožní tomuto tlaku v budúcnosti odolávať.

- Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko bude schopná prevziať väčšinu záväzkov členstva v strednodobom horizonte za predpokladu, že vynaloží značné úsilie na zosúladenie svojich právnych predpisov s *acquis*, najmä na zabezpečenie implementácie a presadzovania právnych predpisov. Pokiaľ sa

úsilie značne neurýchli, krajina nebude môcť dosiahnuť súlad s požiadavkami *acquis* v strednodobom horizonte v oblastiach voľného pohybu tovaru, zákona o duševnom vlastníctve, politiky hospodárskej súťaže a finančnej kontroly. Úplný súlad s *acquis* v oblasti životného prostredia je možné dosiahnuť len v dlhodobom horizonte a vyžadoval by vyššiu úroveň investícií.

Vzhľadom na uvedené dôvody a berúc do úvahy najmä výrazný pokrok, ktorý krajina dosiahla pri dokončení legislatívneho rámca v súvislosti s Ohridskou rámcovou dohodou z roku 2001, a po štyroch rokoch implementácie dohody o stabilizácii a pridružení (vrátane uplatňovania jej ustanovení týkajúcich sa obchodu vo forme predbežnej dohody) odporúča Komisia, aby Rada udelila Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko štatút kandidátskej krajiny. Tento štatút je politické uznanie užšieho vzťahu medzi EÚ a Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko na ceste k jej členstvu v EÚ.

Komisia sa domnieva, že rokovania o pristúpení k Európskej únii by sa mali s Bývalou juhoslovanskou republikou Macedónsko začať, keď dosiahne dostatočný stupeň súladu s kritériami pre členstvo.

Toto stanovisko sprevádza návrh európskeho partnerstva pre Bývalú juhoslovanskú republiku Macedónsko, ktorý určuje priority, ktoré musí krajina riešiť pri príprave na začatie rokovaní. EÚ bude naďalej dôsledne monitorovať pokrok politických reforiem. Komisia predloží Rade najneskôr do konca roka 2006 správu o pokroku v Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko.